

A Fővárosi Ítéltábla a Dezső és Társai Ügyvédi Iroda (1011 Budapest, Fő u. 14-18.; ügyintéző: dr. Marjai Attila ügyvéd) és az SBGK Ügyvédi Iroda (1062 Budapest, Andrassy út 113., ügyintéző: dr. Bajkai István ügyvéd) által képviselt Magyar Nemzeti Bank (1054 Budapest, Szabadság tér 8-9.) felperesnek – a Gadó Gábor Ügyvédi Iroda (levelezési cím: 1051 Budapest, Nádor u. 16. I. em. 108.; ügyintéző: dr. Gadó Gábor ügyvéd) által képviselt OTP Jelzálogbank Zrt. (1051 Budapest, Nádor u. 21.) I. rendű és az OTP Bank Nyrt. (1051 Budapest, Nádor u. 16.) II. rendű alperes ellen szerződéses kikötés tisztességtelenségének és érvénytelenségének megállapítása iránt indult perében a Fővárosi Törvényszék 2015. június 12. napján meghozott – 18. és 21. sorszám alatt kijavított – 4.G.41.342/2015/15. számú ítélete ellen a felperes részéről 20., a II. rendű alperes részéről 19. sorszámon előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság kijavított ítéletét részben megváltoztatja, és az abban foglaltak helyett azt állapítja meg, hogy valamennyi kereseti kérelemmel érintett ÁSZF jelen ítélet mellékletét képező kivonatában feltüntetett szerződéses kikötés tisztességtelen és ezért érvénytelen.

A felperest a terhére megállapított elsőfokú perköltség térítése alól mentesíti, és kötelezi az I. rendű alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 15 napon belül 635.000 (hatszázharmincötezer) forint elsőfokú perköltséget, az államnak pedig külön felhívásra 1.500.000 (egymillió-ötszázezer) forint le nem rótt kereseti illetéket.

Kötelezi a II. rendű alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 15 napon belül 1.270.000 (egymillió-kétszázhetven ezer) forint elsőfokú perköltséget, az államnak pedig külön felhívásra további 750.000 (hét százötven ezer) forint le nem rótt kereseti illetéket.

Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyja.

Kötelezi az I. rendű alperest, hogy 317.500 (háromszáztizenhétezer-ötszáz) forint, a II. rendű alperest, hogy 635.000 (hatszázharmincötezer) forint másodfokú perköltséget fizessen meg a felperesnek 15 napon belül, és kötelezi az alpereseket, hogy térítsenek meg személyenként az államnak külön felhívásra 1.250.000 (egymillió-kétszázötven ezer) forint le nem rótt fellebbezési illetéket.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes a 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Törvény) 6. § (2) bekezdése, valamint a 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: Elszámolási törvény) 36. § (2) és (4) bekezdése alapján előterjesztett pontosított keresetében annak megállapítását kérte, hogy tisztességtelenek és ezért érvénytelenek az I. és II. rendű alperesek általános szerződési feltételeinek és egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételeinek (a továbbiakban: ÁSZF) az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó, a 179 kereseti kérelemben felsorolt és az ÁSZF-ek kivonatában is részletezett szerződéses kikötései. Az I. rendű alperessel szembeni 21-37. sorszám alatti és a II. rendű alperessel szembeni 123-139. sorszám alatti kereseti kérelme az alperesek által közösen alkalmazott ÁSZF-eket érintette.

Álláspontja szerint egyoldalú kamat-, díj- és költségemelést tesznek lehetővé, ezért a Törvény hatálya alá tartoznak azok a szerződéses kikötések is, amelyek szerint az alperesek dönthetnek arról, hogy egyáltalán élnek-e az emelés lehetőségével, illetve azt mikortól teszik. A szerződéses feltétel akkor is egyoldalú kamat-, díj- és költségemelést tesz lehetővé, ha szövegszerűen nem az alperesek jogosultságát deklarálja, de tartalmát illetően enélkül is a fogyasztó fizetési kötelezettségének az alperesek által eldöntött emelését eredményezheti. Az Elszámolási törvény alapján folyó sui generis perben kizárólag a szerződéses kikötés tisztességtelensége (a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti feltételeknek való megfelelés) vizsgálható, más érvénytelenségi ok nem. A kamatfelár módosítását lehetővé tevő, a per tárgyát képező szerződéses kikötések kapcsán a bizonyítási teherről szóló tájékoztatást követően előadta, és számítással alátámasztotta, hogy olyan, a késedelmi kamaton felül fizetendő szankcióról van szó, amely a kamatemelés okához képest aránytalan mértékű többletterher fogyasztóra való áthárítását teszi lehetővé. E szerződéses kikötés a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet 2. § j) pontjában foglaltak szerint is tisztességtelen. A kamatfelár-emelés nem felel meg a ténylegesség követelményének sem, mert ha az adós – a biztosítóval szembeni késedelme ellenére – az alperesekkel szemben minden fizetési kötelezettségét teljesítette, akkor nem lehet tényleges oka a fizetendő ügyleti kamat megemelésének. Az érintett egyedi szerződésminták II. pontjában meghatározott emelési mértéket a hozzájuk kapcsolódó Üzletszabályzatok II.5.2.2. pontjának a kölcsönszerződés és a Hirdetmény szerinti mértékre utaló rendelkezése erodálta, ezáltal az emelés mértékét illetően a kétszintű kikötés az átláthatóság, a világos és érthető megfogalmazás elvét is sérti. Minden olyan szerződéses rendelkezés, amely a hiteldíj bármelyik elemét a „mindenkori” üzletszabályzatra (a továbbiakban: ÜSZ), hirdetményre utalással határozza meg, az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvébe ütközik, hiszen az ÜSZ-eiket, hirdetményeiket az alperesek egyoldalúan saját belátásuk szerint jogosultak módosítani. A felperes a kizárólag a II. rendű alperessel szemben előterjesztett kereseti kérelmei kapcsán is részletesen kifejtette, hogy a peresített szerződéses kikötések a Törvény 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjaiban szabályozott követelményeknek mennyiben és miért nem felelnek meg.

Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Indítványozták, hogy a bíróság a kereset elbírálása során a 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: Irányelv) 8. cikkében foglaltakra figyelemmel mellőzze az Elszámolási törvény 36. §-ának alkalmazását, vagy e jogszabályhely kapcsán kezdeményezzen előzetes döntéshozatalt. Amennyiben pedig a bíróság úgy ítélné meg, hogy a per tárgyává tett jogvita elbírálása során az uniós jog nem

alkalmazható, mivel a nemzeti jogszabály Irányelvnek megfelelő értelmezését az Elszámolási törvény eleve kizárta, kezdeményezze az Alkotmánybíróságnál az Elszámolási törvény 36. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítását és a rendelkezés visszaható hatállyal történő megsemmisítését.

A per érdemét illetően a 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény 2. pontjában foglaltakra hivatkozva előadták, hogy ahol a kikötés jogszabálysértő volta akár csak elvben is felmerülhet, ott a tisztességtelenség megállapítása nem lehetséges. Ezért a Törvény 4. § (1) bekezdésében írt követelmények közül csak azoknak a teljesülése vizsgálható, amelyek alkalmazását az ÁSZF elfogadásakor jogszabály nem tette kötelezővé, illetve nem támasztott ilyen tartalmú kógens elvárást a pénzügyi intézménnyel szemben. Az 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) 2010. január 1-től a 2013. évi CCXXXVII. törvény (a továbbiakban: új Hpt.) hatálybalépéséig hatályos 210. § (3), (4) és (9) bekezdése előírta az objektivitás, a tételes meghatározás, a ténylegesség és arányosság, valamint a szimmetria, továbbá a felmondhatóság érvényesülését. A régi Hpt. 210. § (4) bekezdés d) pontja értelmében a díjak és a költségek maximálisan a KSH által közzétett előző évi fogyasztói árindex mértékében voltak emelhetők. A régi Hpt. 2010. november 27-től 2012. április 1-ig hatályos 210/A. §-a szerint a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet kógens szabályait betartva kerülhetett sor a forint alapú lakáscélú hitel- és kölcsönszerződés egyoldalú módosítására. A régi Hpt. 2011. január 1. napjától hatályos 210/A. § (7) bekezdése követelményként írta elő a szimmetria elvének figyelembevételét, a 2012. április 1. napjától hatályos 210/B. §-a pedig az objektivitás és a tételes meghatározás, az átláthatóság és a felmondhatóság érvényesülését. Az új Hpt. 279-280. §-ában foglaltak a jelen per szempontjából releváns időszakban érdemben nem tértek el a régi Hpt. 2010. november 26. napját, illetve 2012. április 1. napját követően hatályos rendelkezéseitől. Az alperesek szerint a perben a felperesnek kell bizonyítania azt is, hogy nem merülhet fel az általa tisztességtelenségként vélt, a per tárgyává tett szerződéses kikötés jogszabályba ütközésének lehetősége. Az utóbbi vizsgálata egyrészt a jelen per előkérdése, másrészt úgy előkérdés, hogy a jelen pernek a vizsgálódás nem lehet a tárgya. Az ÜSZ-ek és hirdetemények esetleges, a szerződéskötést követő módosítása a perbeli időszakban nem járhatott együtt az egyoldalú szerződésmódosítás feltételeinek módosításával, mert ezt a régi Hpt. 210. § (3) bekezdése és az új Hpt. 279. § (4) bekezdése egyaránt kizárta. A kamatfelár emelését lehetővé tevő szerződéses kikötések vonatkozásában az alperesek előadták, hogy a felár csak akkor és addig volt érvényesíthető, amíg az adós szerződésszegő mulasztása fennállt. A felár érvényesítése az alperesek tokeképzési, céltartalék képzési kötelezettségének teljesítését szolgálta. A kamatfelár emelésének szankciós jellegét maga a jogalkotó ismerte el, mértéke pedig az arányosság követelményét nem sértette, mert a banki kockázathoz, kitettséghoz igazodott, ezért volt a futamidő elején sokkal magasabb, mint a végén. Az alperesek szerint a felperes álláspontjával ellentétben a per tárgyat képező valamennyi szerződéses kikötések esetében teljesülnek a Törvény 4. § (1) bekezdésének vizsgálható követelményei.

Az elsőfokú bíróság kijavított ítéletével az I. rendű alperessel szembeni keresetet teljes egészében elutasította, míg a II. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetnek részben, az elsőfokú ítélet rendelkező részében rögzített szövegrészek vonatkozásában adott helyt megállapítva, hogy az így meghatározott szerződéses kikötések tisztességtelenség és ezért érvénytelenek.

Az Alkotmánybíróság eljárását azért nem kezdeményezte, mert az Elszámolási törvény 36. §-a az elsőfokú ítélet általános indokolásában foglaltak szerint a törvényi vélelem megszüntetése folytán nem zárja ki a kikötések megalkotásakor hatályos jogszabályi környezet figyelembe vételét. Az a kérdés pedig, hogy a jelen perben hozandó ítélet hatálya mely egyedi szerződésekre terjed majd ki, a döntés szempontjából irreleváns. Az előzetes döntéshozatali eljárás az elsőfokú bíróság álláspontja szerint szükségtelen, mert az általános indokolásban részletezettek miatt lehetséges az Elszámolási törvény 36. §-ának Irányelvkonform értelmezése.

Ítélete általános indokolásában az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy a tisztességtelenség megítélése nem minden esetben a szerződés szövegéből megállapítható jogkérdés, adott esetben bizonyításra szorulhat, akár más szerződéses feltétel ismeretét igényelheti, vagy egyéb módon bizonyítandó lehet. A jelen perben törvényi vélelem hiányában a felperest terhelte a bizonyítási kötelezettség. Az Elszámolási törvény 36. § (3) bekezdésének rendelkezése nem jelent kizárólagosságot abban a tekintetben, hogy az ítélet csak akkor lehet elutasító, ha megállapítható, hogy a szerződéses kikötés valamennyi feltételnek megfelel. Kizárólagosságra utaló szövegrész hiányában és a bizonyítási teherből is következően a kereset elutasítható akkor is, ha a felperes olyan feltételt tett a per tárgyává, amely nem minősül a fogyasztóra kedvezőtlen egyoldalú kamat-, költség- és díjemelést biztosító feltételnek, vagy ugyan ilyenek minősül, de a jogszabálynak való megfelelés okán részben vagy egészben nem vizsgálható a vonatkozásában a tisztességtelenség.

Az elsőfokú bíróság elsőként azt vizsgálta, hogy a Törvény hatálya alá tartoznak-e a per tárgyát képező szerződéses kikötések. Ebből a szempontból annak tulajdonított jelentőséget, hogy egyoldalú kamat-, költség-, illetve díjemelést tesznek-e lehetővé [Törvény 4. § (1) bekezdés]. Az egyoldalú módosításhoz kapcsolódó eljárásrendre (a szerződésmódosítás ügyfelekkel való közlésének, nyilvánosságra hozatalának módja), a felmondás jogára vonatkozó rendelkezések álláspontja szerint nem tartoznak a Törvény hatálya alá. A felmondási jogra vonatkozó önálló szerződéses kikötés tisztességtelenségének vizsgálata nem lehet a jelen per tárgya. A felmondási jog meglétére, hiányára vagy nem megfelelő voltára a felek a Törvény 4. § (1) bekezdés f) pontjában rögzített elv kapcsán bizonyítékként hivatkozhatnak. Az eljárásrendet és a felmondási jogot szabályozó szerződési feltételek egyéb szerződéses kikötés módosításhoz, vagy a Törvény hatálya alá szintén nem tartozó automatikus változáshoz is kapcsolódhatnak, amely miatt az egyoldalú módosítási jogot biztosító szerződéses kikötésekkel való együttes kezelésük esetén úgy „hullanának” ki a szerződésből, hogy ezáltal a szerződés egyéb rendelkezései is sérülnek, mely további problémákat okozna a szerződő felek jogviszonyában, esetleg érvénytelenségi okokat eredményezne. A régi Ptk. 239. § (2) bekezdése és az új Ptk. 6:114. § (2) bekezdése alapján kizárólag az érvénytelen szerződéses rendelkezés az, amely „kihullik” a szerződésből, az alkalmazhatatlanná vált rendelkezésre mindez nem vonatkozik. Ez utóbbiak eltávolítása a szerződés bíróság általi módosítását jelentené, amelyre a régi Ptk. 241. §-a és az új Ptk. 6:192. §-a alapján van csak lehetőség. Nem tartoznak továbbá a Törvény hatálya alá a fogalommeghatározások (pl. kamat, kamatmegállapítás napja, szerződésmódosítási díj stb.) sem. Ugyancsak nem tartoznak a Törvény hatálya alá a „mindenkori” ÜSZ-ekre vagy hirdeteményre utaló rendelkezések sem, mert nem ezek eredményezhetik a fogyasztó terheinek növekedését, hanem az ÜSZ-ek, illetve a hirdetemény egyoldalú módosításának jogát biztosító további szerződéses feltételek. Ha ezen utóbbiak tisztességtelének, az alperesek nem tudnak a

hiteldíj elemeken úgy változtatni, hogy az az ezt megelőzően kötött szerződésekre is kihatással legyen. A „mindenkori” ÜSZ-re utaló kifejezés kifogásolása azért is téves, mert nem függ össze az alakító jog tisztességtelenségével. Az egyoldalú szerződésmódosítás feltételein ugyanis az alperesek az alkalmazandó mindenkori Hpt.-ben foglalt rendelkezésekre tekintettel nem változtathattak. Az utaló szabály nem is minősül a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti szerződéses feltételnek. A Törvény hatálya alá tartozik viszont a kölcsönszerződés adós általi megszegése esetére fizetendő ún. büntető kamatfelár emelése, mely nem automatizmus, mivel kifejezetten jogosultságként van deklarálva, hogy a hitelező legfeljebb milyen mértékben emelheti.

Az elsőfokú bíróság akként foglalt állást, hogy amennyiben a Törvény hatálya alá tartozó, a per tárgyává tett szerződéses kikötés nem ütközik a jogszabályba, és tartalma nem jogszabályi rendelkezéseket tükröz, elvégezhető a tisztességtelenségi vizsgálat akként, hogy a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti követelmények közül csak azok teljesülése mérlegelhető, amelyek teljesülését az ÁSZF kialakítása időpontjában hatályos jogszabály nem biztosította. Álláspontja szerint azért van erre lehetőség, mert az Elszámolási törvény 36. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó Törvény 4. § (1) bekezdése a vizsgálat tárgyát határozza meg csupán, nem annak terjedelmét. A törvényi vélelem megszüntetése miatt úgy értelmezhető a 4. § (1) bekezdésébe foglalt elvek szerinti vizsgálatra utasítás, hogy a jogalkotó a Törvény és az Elszámolási törvény rendelkezéseit a Ptk. rendelkezéseihez képest lex specialisnak tekinti, vagyis a régi Ptk. 209. § (1) bekezdése szerinti meghatározást konkretizálja az egyoldalú, a fogyasztó terhére történő kamat-, költség- és díjmódosítást lehetővé tevő szerződéses feltételek vonatkozásában. Az Elszámolási törvény 36. § (2)-(4) bekezdései és a Ptk. rendelkezései között már nem feszül olyan feloldhatatlan összeegyeztethetlenség, mint a Törvény 11. § (1)-(3) bekezdései és a Ptk. rendelkezései között volt.

Az I. rendű alperessel szembeni valamennyi kereseti kérelmet és a II. rendű alperessel szembeni 123-139. sorszámú kereseti kérelmeket (A-C jelű termékek) azért utasította el, mert a vizsgált szerződéses feltételek részben nem tartoztak a Törvény hatálya alá, oda tartozó részükben pedig minden szempontból megfelelték a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt követelményeknek.

A kizárólag a II. rendű alperessel szemben előterjesztett kereseti kérelmeket azért utasította el részben, mert a kereset tárgyává tett szerződéses kikötéseket – az elsőfokú ítélet általános indokolásában kifejtettek szerint – nem a Törvény hatálya alá tartozónak minősítette. Az annak minősülő szerződéses kikötésekről viszont megállapította, hogy tisztességtelenek és ezért érvénytelenek, mivel nem felelnek meg maradéktalanul a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt követelményeknek, így elsősorban az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság elvének.

A felperes fellebbezésében kérte, hogy a kijavított elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatásával az ítéltábla mindkét alperessel szemben adjon helyt az összes kereseti kérelemnek. Másodlagos fellebbezési kérelme az elsőfokú ítélet perköltség megfizetésére vonatkozó rendelkezésének megváltoztatására irányult akként, hogy a pernyertesség-pervesztesség aránya rá nézve kedvezőbben kerüljön megállapításra.

A fellebbezés általános indokai szerint az elsőfokú bíróság álláspontjával ellentétben a Törvény 4. § (1) bekezdése a kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő kikötés egészére, nem pedig annak a szűken vett, ezen lehetőséget kifejezetten tartalmazó rendelkezésére (mondatára, szavára) vonatkozik. Az alpereseknek az Elszámolási törvény 32/A. § (1) bekezdése alapján azon ÁSZF-ek szerződéses kikötéseit kellett megjelölniük, amelyek egyoldalú kamat-, költség- és díjmelés lehetőségét tartalmazzák. A felperes a hozzá benyújtott kivonatok alapján, minimális módosítással az azokban szereplő kikötések tekintetében kérte keresetében a tisztességtelenség megállapítását. Az Elszámolási törvény 36. § (3), (4) bekezdése szerint magáról a szerződéses kikötésről kell megállapítani, hogy tisztességes-e, vagy sem. A tisztességtelenség megállapítása esetén az érvénytelenség is ki kell, hogy terjedjen a kikötés egészére, és nem mondható ki annak egyes rendelkezéseiről, hogy azok (mintha nem lennének részei az egységében vizsgálendő kikötésnek) nem vizsgálhatók a perben. Nem függ a vélelemtől, hogy mi tekinthető az egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés részének. A különbség csak annyi, hogy a kikötés egészéről a vélelem fennállta esetén annak tisztességességét, míg jelen perben – vélelem hiányában – annak tisztességtelenségét kell bizonyítani. Az egyoldalú hiteldíj-módosítást szabályozó kikötések egyes részei logikai okból sem maradhatnak érvényesek. Az eleve tisztességtelenül, így érvénytelenül kikötött jog ugyanis nem gyakorolható, így nem lehetnek érvényesek az ezen jog gyakorlásának módjára, az erről szóló értesítés mikéntjére és az értesítés költségeinek viselésére, továbbá a jog gyakorlása esetén a másik fél (fogyasztó) felmondásának jogára, és annak gyakorlására vonatkozó rendelkezések sem. Az elsőfokú bíróság régi Ptk. 241. §-át és az új Ptk. 6:196. §-át érintő álláspontjával azért nem lehet egyetérteni, mert a Kúria – az elsőfokú bíróság értelmezésével szemben – nem azt mondta ki, hogy az egyes érvénytelennek minősülő rendelkezések miatt nem érvénytelen rendelkezéseknek is ki kellene „hullniuk” a szerződésből, hanem azt, hogy a feltételrendszer bármely elemének tisztességtelensége a teljes feltételrendszer tisztességtelenségét (és ezért érvénytelenségét) eredményezi. Megdőlné az egész kikötés abban az esetben is, ha annak részleges érvénytelensége értelmezhető lenne, mert a hiteldíj-módosítást lehetővé tevő rendelkezések kikötésből történő mellőzése esetén nyilvánvalóan nem nyerhetnek praktikus érvényesülést az egyoldalú hiteldíj-módosítás további (pl. a jog gyakorlásának mikéntjét, a fogyasztók tájékoztatását, a fogyasztó felmondási jogát stb.) szabályozó rendelkezései sem. Az elsőfokú bíróság „mindenkori” hirdetményre, ÜSZ-re utaló rendelkezések vonatkozásában kifejtett álláspontja pedig azért nem helytálló a felperes szerint, mert nem az ÜSZ, illetve a hirdetmény módosítása eleve adott jogának kikötése teremti meg a már megkötött szerződések ilyen módon történő egyoldalú módosításának lehetőségét, hanem éppen azok a szerződéses rendelkezések, amelyek biztosítják, hogy az ÜSZ és a hirdetmény mindenkori módosításai a már megkötött szerződésre is kihassanak, azt is módosítsák. Az általánosan, korlátok és fogódzók nélkül megfogalmazott rendelkezések azon felül, hogy egyoldalú hiteldíj-módosítást tesznek lehetővé, a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt elvek közül egynek sem felelnek meg. A kamat-, költség- és díjmelésre feljogosító rendelkezések az elsőfokú bíróság álláspontjával ellentétben nem csak szólnak az egyoldalú kamatmódosításról, hanem lehetővé is teszik azt, miként az olyan rendelkezés is, amely az adós kötelezettségeként fogalmazza meg, hogy a bank által megváltoztatott hiteldíjat kell megfizetnie. A felperes szerint a jelen perben a vélelem hiányából nem következik, hogy a tisztességesség, illetve a tisztességtelenség anyagi jogi kritériumai eltérnének a Törvény 6. § (1) bekezdése alapján korábban indított perekben vizsgált kritériumokhoz képest. A két perben a figyelembe vehető jogszabályok (régie és új Ptk., régie és új Hpt., Korm. rendelet)_körében sem lehet különbség.

Nem helyes az elsőfokú bíróságnak a ténylegesség és arányosság elvével kapcsolatban bemutatott azon okfejtése sem, hogy a jelen perben az alperesek által alkalmazott árazási elvek figyelembe vehetőek lennének. Az árazási elvek jogszabálynak megfelelő írásbeli rögzítése és a Felügyelethez történő benyújtása nem hat ki a pénzügyi intézmény és a fogyasztó közötti relatív jogviszonyra.

Az elsőfokú ítélet egyes kereseti kérelmekre vonatkozó részletes indokait illetően a vizsgálati módszertannal kapcsolatban fellebbezésében a felperes kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság a „szabályozási szint 1.” és „szabályozási szint 2.” rendelkezéseit külön-külön bírálta el. A különböző szabályozási szinten megjelenő rendelkezések a maguk összességében váltak az egyes szerződések részévé, így azok csak egyben bírálhatóak el, együtt, egységesen alkotják az egyoldalú hiteldíj-emelést lehetővé tevő kikötést. A kereseti kérelmek az egyes termékek egyes időállapotaiban irányadó rendelkezései, mint egységes szerződéses kikötések elbírálására irányultak. Az I. rendű alperessel szembeni kereseti kérelmek elutasításának indokai körében a felperes arra is rámutatott, hogy az értesítéssel kapcsolatos díj felszámíthatóságára vonatkozó rendelkezés nemcsak hogy részét képezi az egyoldalú hiteldíj-módosítást lehetővé tevő kikötésnek, de a „mindenkori” hirdetményre utalás révén önmagában is egyoldalú díjemelést lehetővé tevő kikötésnek minősül, és mivel a tájékoztatásért fizetendő díj növelésének lehetséges okai nem kerültek részletesen meghatározásra, a módosítás lehetséges mértéke nem előre látható és ellenőrizhető, a szimmetria nem biztosított stb., a rendelkezés a kikötést tisztességtelenné és ezért érvénytelenné teszi.

Az elsőfokú ítélet részletes indokolásának egyes megállapításai körében a felperes fellebbezésében a kamatfelár-módosítás vonatkozásában az elsőfokú eljárás során tett nyilatkozatait tartotta fenn azzal a kiegészítéssel, hogy a kétszintű kikötés nemcsak az átláthatóság, de az arányosság, valamint a világos és érthető megfogalmazás elvét is sérti. Az egyedi szerződésminta ugyanis pontosan megjelöli a lehetséges kamatfelár-növelési mértéket, az ÜSZ megfogalmazása viszont ezt erodálja, és megnyitja az alperesek számára azt a lehetőséget, hogy további tetszőleges mértékű emelésről rendelkezzenek. Az ÜSZ a hirdetményre utalással olyan rendelkezést tartalmaz, amely alapján a fogyasztó nem láthatta előre, hogy milyen mértékben emelkedhet az általa fizetendő ügyleti kamat, mert nem tudhatta, hogy a szerződés részévé tett „mindenkori” hirdetményben az alperesek a szerződés futamideje alatt időről időre milyen mértékű kamatemelést írnak elő. Az átláthatóság, továbbá az egyértelmű és érthető megfogalmazás elve az elsőfokú ítéletben foglaltakkal szemben nem önmagában a jogszabály által előírt többszintű szabályozás alkalmazása miatt sérül. Az elsőfokú bíróság álláspontjával ellentétben a kamatfelár-emelés kapcsán az egyedi szerződésminta és az ÜSZ nem tér el olyan módon, amely kizárná, hogy az ÜSZ bármely rendelkezése a szerződés részévé váljon. Az egyedi szerződésmintában a felek külön is a szerződésük részévé tették a mindenkori ÜSZ-t és hirdetményt, amely a régi Ptk. 205/C. §-a és az új Ptk. 6:80. §-a diszpozitív szabályaitól való eltérésként is értékelhető. Amennyiben a két szabályozási szint rendelkezései között olyan mértékű eltérés lenne, amely valamelyik rendelkezés alkalmazását kizárná, ez már önmagában is igazolja, hogy a szabályozás nem lehet egyértelmű és átlátható. Ha a két rendelkezés egymással annyira összeegyeztethetetlen, hogy azok közül csak az egyik nyerhet alkalmazást, ez az elsőfokú bíróság okfejtésével szemben éppen nem a kikötés egyértelműségének és átláthatóságának, hanem ennek az ellenkezőjének a bizonyítéka. A „mindenkori” hirdetményben tetszőlegesen meghatározható

mértékű kamatfelár-emelés lehetővé tétele semmilyen garanciát nem jelent az arányosság elve érvényesülésére vonatkozóan. A fogyasztó többletterhe nem az emelésre okot adó körülménnyel, körülményváltozással (a késedelem összegével és időtartamával), hanem egy attól független tényezővel (a még nem esedékes és így nem késedelmes kintlévő tőkével) mutat arányosságot.

A Referencia-alapkamathoz kötött ingatlanfedezetű hitelek 2014. január 1. és 2014. február 27. között alkalmazott szerződéses kikötései (A/16.) körében a felperes kiemelte, hogy a III.4. pont a „Jelzálogjogbank által felszámított összegű”, azaz egyoldalúan meghatározható (így egyoldalúan növelhető) költségekre utal. A rendelkezés nem tartalmaz semmilyen korlátozást, iránymutatást abban a tekintetben, hogy az I. rendű alperes milyen okból, milyen összegben, milyen jogcímen keletkezett költségeket terhelhet a fogyasztóra a lejárat előtti visszafizetés esetén, így a rendelkezés többek között az átláthatóság, a ténylegesség és arányosság, az objektivitás, illetve az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének sem felel meg. Az V.4 ponttal kapcsolatban a felperes arra mutatott rá, hogy a monitoring díj és a levelezési költség esetében is a szerződéskötéskor hatályos díjtétel kerül rögzítésre, ugyanakkor a jövőben felmerülő díj a „mindenkori” hirdetmény szerinti mértékben lesz fizetendő, azaz egyoldalúan emelhető. Az emelés okainak, lehetséges mértékének meghatározása azonban hiányzik a rendelkezésből, így az nem elégíti ki többek között az átláthatóság, a ténylegesség és arányosság, a tételes meghatározás, az objektivitás elvét, ezért tisztességtelen.

A II. rendű alperessel szembeni kereset tárgyát képező Áruvásárlási és szolgáltatási gyorskölcsönök (D jelű termék) tekintetében a felperes egyebek mellett arra hivatkozott, hogy amennyiben az alaprendelkezés tisztességtelen és érvénytelen, az az alól kivételt megfogalmazó szabály sem maradhat a szerződésben. A C Hitel és a Multipont C-hitel üzletszabályzatot (F jelű termék) illetően azt is kiemelte, hogy a III.7.6. pont második mondata a felmondási jogra vonatkozó további szabályozást tartalmaz, így miután a felmondási jogra vonatkozó első mondat érvénytelen, a második mondat is érvénytelennek minősül. A Forintalapú személyi kölcsönszerződések (I jelű termék) egyedi szerződésmintáival kapcsolatban előadta: a 3. pont azon bekezdései, amelyek a KSH által közzétett inflációs ráta mértékével, illetve a költségek, díjak harmadik személy általi változtatásának mértékével való módosulásról szólnak, a Törvény hatálya alá tartoznak, miután ezen költségek, díjak esetében is a bank az, aki a tényleges emelésről határoz, a díjak automatikusan nem módosulhatnak. E rendelkezések nem felelnek meg az átláthatóság, ténylegesség és arányosság elvének. A felperes álláspontja szerint a Törvény hatálya alá tartozik a jutalékok emelésére vonatkozó szerződéses kikötés is, amely ugyancsak tisztességtelen, hiszen a jutalékok módosítása is eredményezheti az ügyfél fizetési kötelezettségeinek növekedését, és így a díjak körébe vonható.

A felperes felhívta továbbá a figyelmet arra, hogy a per tárgyát képező szerződéses kikötéseknek szinte mindegyike része volt az alperesek deviza alapú szerződéseinek. A deviza alapú szerződések általános szerződési feltételei tisztességtelenségének megállapítása iránt indított perben mind az I. rendű, mind a II. rendű alperes által peresített szerződéses kikötések tisztességtelenségükre bizonyultak. A tisztességtelenség anyagi jogi megítélése szempontjából nem jelenthet különbséget sem a vélelem hiánya, sem az, hogy az adott kikötés forint vagy deviza alapú szerződésben kerül-e alkalmazásra, így az ugyanazon tartalmú kikötéseknek a jelen perben is tisztességtelenségük kell minősülniük.

A II. rendű alperes fellebbezésében a kijavított elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatásával annak megállapítását kérte, hogy tisztességesek és érvényesek azok a szerződéses kikötések, amelyekről az elsőfokú bíróság ennek ellenkezőjét állapította meg. Kiemelte, hogy nem kéri az elsőfokú bíróság megállapításainak felülmérlegelését azon egyedi szerződési, valamint üzletszabályzati rendelkezések vonatkozásában, amelyeket az elsőfokú bíróság ítéletében tisztességes szerződési feltételnek minősített, valamint amelyekre irányuló kereseti kérelem azért került elutasításra, mert a kikötések nem tartoznak a Törvény 4. § (1) bekezdésének hatálya alá.

Fellebbezése indokolásában a II. rendű alperes előadta: a Törvény 4. § (1) bekezdésében megjelölt elvek tartalmát illetően az elsőfokú bíróság helyes jogértelmezésből indult ki, de téves következtetésre jutott. Az átlagosan képzett fogyasztótól elvárható volt, hogy mielőtt egy nagy értékű, hosszú időre szóló kölcsönszerződés megkötéséről határozott, a szerződés egyoldalú módosításával összefüggő, az indokolt szakmaiságot tükröző kifejezések jelentéséről, szerződéses rendeltetéséről előzetesen tájékozódjon. A tételes meghatározás elve szerződésmódosítás tisztességességével összefüggő feltételek között történő szerepeltetésének csak abban az esetben van létjogosultsága, ahol a pénzügyi intézményre irányadó jogszabályi kógens rendelkezések nem írják elő a taxatív ok-lista alkalmazását. A tételes, zárt rendszert alkotó ok-lista követelmény nem értelmezhető úgy, hogy a szerződésben meg kellene határozni előre, milyen (egyébként előre nem látható) esemény, körülmény bekövetkezése révén valósulnak meg az ok-lista szerinti egyes, módosításra jogosító okok. A II. rendű alperes szerint nem sérti a tételes meghatározás követelményét, ha az ÜSZ-ben a fogyasztó jobb tájékoztatása érdekében az ok-listában szereplő valamely ok bekövetkezését kiváltó eseményekről példalódzó tájékoztatás olvasható. Nem volt elvárható – és a 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény sem várta el –, hogy az ok-lista objektivitása kizárólag ún. vis maior esemény bekövetkezése esetén legyen megállapítható. Az ok-lista szerinti valamely ok bekövetkeztét előidéző esemény (körülmény) ugyanis értelemszerűen nem függetleníthető az üzleti tevékenységet folytató pénzügyi intézmény döntésétől, piaci aktivitásától. Különbséget kell azonban tenni ezen üzleti aktivitás és az olyan rosszhiszemű magatartás között, amely a banki működés szakmai hibáinak áthárítására jogosítja fel a pénzügyi intézményt. Az ok-lista objektivitása is csak abban az esetben válhat a kikötés tisztességességének megítélése kapcsán releváns követelménnyé, hogy az objektivitás elve nem jogszabályi kógens követelményként került előírásra. Az ok-lista megfogalmazásáról – anélkül, hogy ismert volna az a konkrét esemény amellyel összefüggésben a módosításra végül sor kerülhet – csak nyilvánvaló visszaélés esetén lehet előzetesen, a szerződéskötéskor állást foglalni. Egyébként az ok-listában meghatározott valamely ok bekövetkezését előidéző tények ismeretében – a szerződés módosítása időpontjában – lehet dönteni arról, hogy a pénzügyi intézmény eljárása tisztességes volt-e, illetve megfelelt-e az objektivitás követelményének. Az átláthatóság elve kapcsán a II. rendű alperes arra mutatott rá, hogy a fogyasztói kölcsönszerződés esetleges jövőbeli egyoldalú módosításának mértékét nem lehetett a szerződéskötéskor meghatározni és azt az ügyfél tudomására hozni, mivel a szerződés módosításának szükségessége és mértéke több, előre nem látható, olyan jövőbeli esemény függvényében alakult ki, amelyekről a szerződéskötés létrejöttkor magának a pénzügyi intézménynek sem lehetett tudomása. A PK vélemény is egyértelmű a tekintetben, hogy az alakító jog gyakorlására jogosító ok-lista szerinti ok bekövetkezése a pénzügyi intézmény üzleti kockázatán kívüli esemény megtörténtét tételezi fel, amely értelemszerűen nem ismert a szerződéskötés időpontjában. A

PK vélemény alapján a pénzügyi intézmény nem adhatott részletekbe menő tájékoztatást olyan jövőbeli körülményekről, eseményekről, amelyek a rendes üzleti kockázatának körén kívül esnek. Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a Hpt. 2010. január 1. napjától hatályos 210. § (3)-(5) bekezdése egyértelművé teszi: a pénzügyi intézményeknek a ténylegesség és arányosság, valamint a szimmetria elvének teljesüléséről nem a fogyasztóval megkötött kölcsönszerződésben, hanem a nem nyilvános árazási elvekben kellett rendelkezniük. A II. rendű alperes tehát csak annyiban rendelkezhetett az ÁSZF-ben az átláthatóság elvét érintő kérdésekről, amennyiben az adott szabályozási tárgykör nem tartozott az árazási elvekben, illetve elvek alapján rendezendő kérdések közé. A 2010. január 1-je után hatályos Hpt. különös szintű kógens törvényi szabályozása ugyanis kizárta, hogy a jövőbeli egyoldalú szerződésmódosítás folytán a kamat-, illetve költségnövekedés mértékéről, illetve a változás mértékét meghatározó árazási elvekről magában a fogyasztói kölcsönszerződésben rendelkezzenek a felek. Az átláthatóság követelménye tehát a fogyasztó döntése szempontjából releváns, a pénzügyi intézmény által ismert és egyben nyilvánosnak számító információk közlésére kell, hogy vonatkozzon. A szerződéses kikötések a ténylegesség és arányosság, valamint a szimmetria elvének oly módon is megfeleltek, hogy azok érvényesülését a II. rendű alperes a jogszabály előírásainak megfelelően az árazási elvekben biztosította. A szimmetria elve csak 2004. május 1. napjától 2009. augusztus 1-ig terjedő időszakban vethette fel – elvben – az általános szerződési feltétel tisztességességének problémáját. A felmondási elv kapcsán a II. rendű alperes egyrészt azzal érvelt, hogy nem arról van szó, miszerint a banknak a fogyasztó részére ún. reális alternatívát kell nyújtania, másrészt a Hpt. 210. § (5) bekezdése már 2009. augusztus 1-től feljogosította a fogyasztót a kölcsönszerződés felmondására, a Hpt. 2010. január 1-jétől hatályos 210. §-a pedig a (9) bekezdésben rögzítette, hogy a fogyasztó az egyoldalú szerződésmódosítás hatálybalépése előtt – megismerve annak tartalmát – a szerződést díjmentesen felmondhatta.

A II. rendű alperes álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti elveknek való megfelelést nem az egyes szerződéses kikötések alkalmazásának időszakában hatályban volt jogszabályi rendelkezések figyelembevételével, nem az átlagfogyasztó szemszögéből, nem az átlagfogyasztótól elvárható gondosság, ésszerűség, tájékozottság és figyelmesség alapulvételével értelmezte. Az árazási elvekre vonatkozó kógens jogszabályi rendelkezések II. rendű alperes által történt kötelező alkalmazása kizárta az arányosság elvétől elválaszthatatlan átláthatóság elve tisztességtelenségének vizsgálatát a szerződésmódosítás mértékét illetően. Az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta a vis maiorral kapcsolatos rendelkezés jogi sajátosságait. A vis maior esemény bekövetkezése ugyanis szükségképpen tervezhetetlen, következményei kalkulálhatatlanok. Amikor a II. rendű alperes a „hirtelen bekövetkező nagyfokú pénz- és tőkepiaci zavarok” kifejezést használja, pontosan és szakszerűen körülírja azt az esetleges jövőbeli eseményt, amely a szerződéses értékegyensúly fenntartása érdekében az egyoldalú szerződésmódosítást szükségessé teheti. Az átlagfogyasztó számára ebben az esetben már maga a „vis maior” kifejezés is arra utal, hogy olyan kockázatot jelez az általános szerződési feltétel, amely sem a hitelező, sem a fogyasztó számára előre nem látható, előre nem tervezhető. Az átláthatóság elve ebben az esetben azt garantálja, hogy a fogyasztó okkal számíthat arra, hogy a számára hátrányos változtatásra csak rendkívüli esemény esetében, és csak amíg ezek a kivételes körülmények fennállnak, kerülhet sor. Amennyiben a pénzügyi intézmény a szerződésmódosítás mértéke tekintetében egy felső értéket rögzítene, azzal valójában a maga számára és ezáltal más banki ügyfelek számára is egyoldalúan hátrányos szabály betartására

kötelezné magát. A jóhiszeműség és tisztesség követelménye nem értelmezhető úgy, hogy az alakító jog jogosultjának kötelessége volna önmaga számára hátrányos szerződési feltételek kialakítása. A II. rendű alperes rámutatott továbbá, hogy az elsőfokú bíróság tévesen kéri számon a hatósági határozat, vagy jogerős ítélet alapján végrehajtott kamat-, díj vagy költségcsökkentés arányosságát az ÁSZF-en. A kamatemelés mértékének arányosságát adott esetben az egyedi szerződésmódosítással összefüggésben lehet megítélni. Az ÜSZ rendelkezései csak esetenként, valamely konkrét módosítás kapcsán kérhetők számon arra hivatkozással, hogy a II. rendű alperes szerződésszegést követett el, amikor figyelmen kívül hagyta a szerződés – törvényi előírás folytán – részét képező ténylegesség elvét. A II. rendű alperes szerint az elsőfokú bíróság nem tehetné volna a vizsgálat tárgyává azt a szerződéses kikötést, miszerint a bank a KSH által közzétett előző évi éves fogyasztói árindex (infláció) változása esetén jogosult a díjat vagy a költséget megemelni, nem szükséges ugyanis az ÁSZF-ben rögzíteni az egyébként a szerződés részévé váló kógens jogszabályi előírást. A törvényi kötelező előírásokról a pénzügyi intézmény az ügyfelet a szerződéskötés folyamatában köteles tájékoztatni. A tájékoztatás jogszabályszerű megtörténte, illetve annak vizsgálata azonban értelemszerűen nem tárgya a jelen pernek.

A felperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság kijavított ítéletének helybenhagyását kérte abban a részében, amelyben megállapította a II. rendű alperes által alkalmazott szerződéses kikötések tisztességtelenségét és érvénytelenségét. Álláspontja szerint a II. rendű alperes fellebbezésében előadottak nem támasztják alá, hogy a perbeli szerződéses kikötések megfelelnek a Törvény 4. § (1) bekezdésében rögzített elveknek. A felperes kiemelte: a szerződéses kikötések megítélése a 2/2014. PJE határozat szerint is az átlagos fogyasztó mércéjén keresztül történik. Az átlagos fogyasztóról pedig elmondható, hogy jogi és pénzügyi ismeretekkel minimális mértékben rendelkezik, jogi és pénzügyi szakkifejezések jelentésével nincs tisztában, szubjektív, egyedi szempontokon alapuló egyéni szükségleteinek kielégítésére törekszik, így gazdasági összefüggéseket nem vizsgál, különösen nem makroökonómiai összefüggéseket. A felperes rámutatott továbbá arra, hogy a túlnyomórészt pénzügyi – ágazati – szabályokat tartalmazó rendelkezések nem jelentik automatikusan a polgári jogi követelmények teljesülését. A jelen jogvita eldöntése során azt kellett vizsgálni, hogy a vonatkozó szerződési, illetve üzletszabályzati rendelkezések tisztességtelen szerződési feltételnek minősülnek-e. A Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.21.765/2014/4. számú, valamint a Kúria Gfv.VII.30.035/2015/5. számú ítéleteiben kifejtettek alapján a vis maior esetekre vonatkozó egyoldalú hiteldíj-emelési jog egyértelműen az átláthatóság elvébe ütközik, tisztességtelen és ezért érvénytelen. Az árazási elveket illetően a felperes az elsőfokú eljárás során és a fellebbezésében is kifejtett azon álláspontját tartotta fenn, miszerint a II. rendű alperes szerződéses kikötései az árazási elveken keresztül nem felelhetnek meg az átláthatóság elvének. Utalt e körben arra, hogy a Kúria a Gfv.VII.30.035/2015/5. számú ítéletében megállapította: „Önmagában az a felperesi hivatkozás, hogy a pénzügyi intézmények által elkészített nem nyilvános árazási elvek – amelynek vizsgálata egyébként jelen eljárásnak nem tárgya – lehetővé tették annak megítélését, miszerint az egyoldalú szerződésmódosításra jogszerűen kerülhet-e sor, nem teszi a vonatkozó ÁSZF rendelkezéseket tisztességtelenséggé. Ugyanis a tisztességtelenség megítélése szempontjából nem annak van jelentősége, hogy a pénzügyi felügyeletet ellátó hatóság milyen ismeretek birtokában volt, hanem annak, hogy a fogyasztó számára az átláthatóság biztosítva volt-e.”

Az I. és II. rendű alperesek fellebbezési ellenkérelmükben a kijavított elsőfokú ítélet helybenhagyását kérték a felperes által fellebbezett körben. Álláspontjuk szerint az elsőfokú bíróság helyesen jutott arra a megállapításra, hogy nem tartoznak a törvény hatálya alá azok a szerződéses kikötések, amelyek nem egyoldalú módosításra vonatkozó feltételeket tartalmaznak. Amennyiben helytálló volna a felperes e tárgyban képviselt álláspontja, úgy arra a következtetésre kellene jutni, hogy a törvényben biztosított alakító joggal összefüggő azon szerződéses kikötés is tisztességtelennek és érvénytelennek minősül, amely pedig kifejezett jogszabályi követelményként került az ÁSZF-ben kimondásra. Amennyiben a kölcsönszerződésbe „beemelt” jogszabályi kógens rendelkezést tisztességtelennek kell tekinteni, úgy az az elfogadhatatlan ellentmondás áll elő, hogy az Alkotmánybíróság által visszaható hatállyal meg nem semmisített érvényes jogszabályi rendelkezés válik érvénytelenné az által, hogy az alperesek üzletszabályzatukban szerepeltették. Az alperesek szerint a felperes figyelmen kívül hagyja azt is, hogy egy nem hatályosuló szerződéses kikötés nem szükségképpen minősül érvénytelennek. Az ok-listára vonatkozó általános szerződési feltétel esetleges tisztességtelenségének bírói megállapítása esetén a fogyasztó részére biztosított felmondási jog nem válik (nem válhat) tisztességtelenné. A felperesi fellebbezés nem ad magyarázatot arra, miként lehetne alkotmányos az olyan törvényi értelmezés, melynek következtében az önmagukban tisztességes szerződéses kikötések érvénytelenné nyilvánítása folytán az adott szerződéses szabály más kontextusban is kizárná a szerződésben foglaltak teljesítését. A kikötések tisztességtelenségének vizsgálata során nem hagyható figyelmen kívül, hogy a jogalkotó a vélelemre vonatkozó szabály eltörlésével éppen a tisztességtelenség/tisztességesség kérdésének megítélésekor releváns anyagi jogi szabályozás szigorításának tulajdonított jogi jelentőséget. Amennyiben az ÁSZF kialakításakor hatályos jogszabályok előírásai relevánsak a tisztességesség megítélésekor, úgy a közérdekű perben a felperesnek kell minden, a per tárgyává tett kikötésről bizonyítania, hogy nem esik a régi Ptk. 209. § (6) bekezdésének, vagy az új Ptk. 6:102. § (4) bekezdésének hatálya alá. A felperes azonban nem tett eleget a bizonyítási kötelezettségének. E bizonyítási kérdés kapcsán vizsgálandó, hogy az egyes ÁSZF rendelkezések eltérnek-e a jogszabályban foglaltaktól, vagy a jogszabályi keretek között olyan norma alkalmazását írják-e elő, amely az alperesek szerződés tartalmát alakító rendelkezési jogainak gyakorlásával jár. Amennyiben az irányadó (alkalmazandó) jogszabályok értelmezéséből az következik, hogy nem tették kötelezővé az alakító jog előírásával összefüggésben a jogszabályi rendelkezések szerződéses kiegészítését, és a bizonyítási eljárásban megállapítható, hogy ilyen kiegészítéssel az alperesek nem is éltek, úgy tényként kell tekinteni, hogy az adott ÁSZF rendelkezés megfelelt a kialakításakor irányadó jogszabálynak, tisztességtelensége tehát nem vizsgálható. Ezen elvi értelmezési keretek között lehet és kell eldönteni, hogy a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet szabályainak betartása esetén vizsgálható-e a II. rendű alperes által alkalmazott lakáscélú fogyasztói kölcsönszerződések ÁSZF rendelkezéseinek a tisztességessége, illetve tisztességtelensége. A régi és az új Hpt. kógens szabályainak figyelembevételével alkalmazott árazási elvek is olyan jogi ténynek minősülnek, melyek nem hagyhatók figyelmen kívül, amikor arról kell dönteni, hogy a kérdéses kikötések tisztességtelensége vizsgálható-e egyáltalán. Az alperesek szerint helytállóan állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a Törvény 4. § (1) bekezdésének olyan tartalmú értelmezése, amely a pénzügyi intézmény jogkövető szerződéskötési gyakorlatát figyelmen kívül hagyja, a jogrendszeren belüli belső jogi kollízióval járnak. Az árazási elvek jogszabályszerű alkalmazása szükségképpen azzal jár, hogy a fogyasztó a szerződéskötéskor (jogszerűen) nem ismerhette meg azokat az információkat, amelyeknek az arányos mértékű szerződésmódosításra nézve meghatározó

jelentőségük volt. Ez az átláthatóság elvének érvényesülését is szükségképpen és a törvényi rendelkezéseket tükrözve korlátozta. Az átláthatóság elvének jogszabályon alapuló korlátozása pedig nem vizsgálható a tisztességtelenség szempontjából. A „Kásler” ítélet árfolyamrésre vonatkozó megállapítása nem vehető figyelembe, ha az ÁSZF kialakításakor irányadó jogi szabályozás a nem nyilvános üzleti információk szerződésben való feltüntetésének elmaradását jogszerűnek ismerte el. Amennyiben a bíróság nem így járna el, úgy a jogszabályi kógens rendelkezések kritikáját fogalmazná meg úgy, hogy a jogkövető magatartást a jogalkalmazó pénzügyi intézményen kérné számon. Az alperesek fenntartották az elsőfokú eljárás során az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvével összefüggésben kifejtett azon álláspontjukat is, miszerint az átlagosan képzett fogyasztótól elvárható volt a kölcsönszerződés egyoldalú módosításával összefüggő kifejezések jelentéséről, szerződéses rendeltetéséről történő előzetes tájékozódás. Az ok-lista objektivitása pedig csak abban az esetben válhat a kikötés tisztességtelenségének megítélése kapcsán releváns követelménnyé, ha az objektivitás elve nem jogszabályi kógens követelményként került előírásra. Az alperesek szerint a tételes meghatározás, a ténylegesség és arányosság elve, valamint a felmondási jog tekintetében is helytálló az elsőfokú bíróság álláspontja. Az árazási elvekre vonatkozó kógens jogszabályi rendelkezések alperesek által történt kötelező alkalmazása kizárta az arányosság elvétől elválaszthatatlan átláthatóság elve vizsgálatát is.

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság kijavított ítéletét teljes terjedelemben bírálta felül, mert annak fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett rendelkezése nem volt [Pp. 228. § (4) bekezdés].

A felperes fellebbezése nagyobb részében alapos, a II. rendű alperes fellebbezése alaptalan.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg azzal a pontosítással, hogy a C jelű termékek nem a II. rendű, hanem az I. rendű alperes termékei.

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság döntésével és annak jogi indokaival a következők miatt csak részben értett egyet.

Előjáróban kiemeli, hogy a bíróság a Pp. 1. §-ában foglaltak értelmében a felek közötti, a per tárgyát képező jogvitát bírálja el. Ebből és a Pp. 221. § (1) bekezdéséből következően ítélete indokolásában nem kell kitérnie a felek azon jogi okfejtéseire, amelyek a jogvita mikénti elbírálása szempontjából irrelevánsak. A másodfokú eljárásban a fellebbezési kérelmek és ellenkérelmek korlátai közötti felülbírálatra figyelemmel nem szükséges jelentőséget tulajdonítani az elsőfokú ítélet jogi indokai közül azoknak, amelyek a döntést nem befolyásolják.

A per mikénti elbírálása szempontjából viszont jelentősége volt annak:

- milyen tartalmú szerződéses kikötést kell egyoldalú kamat-, díj- vagy költségemelés lehetővé tevőként értékelni,
- mely kitételek összessége alkotja az ilyen szerződéses kikötést és
- hogyan kell megítélni a szerződéses kikötésben található, annak részeként megfogalmazott azokat az egyéb tárgyú, nem vagy nem csak az egyoldalú módosításhoz kapcsolódó kitételeket, amelyek alkalmazására a szerződés hatálya alatt továbbra is szükség lehet.

A jelen perben, miként a pénzügyi intézmények által a Magyar Állam ellen indított korábbi perekben is, elsőként azt szükséges tisztázni, hogy mely szerződéses kikötések tartoznak a Törvény hatálya alá. Szerződésmódosításon a szerződési tartalom megváltoztatásának lehetőségét kell érteni, amelyről egyoldalúan az alperesek dönthetnek, és amely döntésük a kamat, díj vagy költség emelésével jár.

A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint a Törvény hatálya alá tartoznak azok a szerződéses kikötések is, amelyek szövegszerűen nyelvtani jelentésükben nem az alperesek egyoldalú módosítási jogát szabályozzák, de alkalmazásuk – tartalmukra tekintettel – a fogyasztó fizetési kötelezettségeinek emelkedését eredményezheti, a szerződésben maradásuk az egyoldalú hiteldíj-emelést önmagában is lehetővé teszi.

Az ítéltábla nem ért egyet az elsőfokú bíróság azon érvelésével, miszerint a mindenkori ÜSZ-re, hirdetményre utalással kizárt az egyoldalú szerződésmódosítás. A mindenkori ÜSZ-eket és a hirdetményt a szerződés részévé és a felekre minden további jogcselekmény nélkül kötelezővé tevő szerződéses kikötések (pl. A-C jelű termékek egyedi szerződésmintáinak V.4. pontja) még akkor is díj-, kamat- és költségemelést tennének önmagukban lehetővé, ha lenne az ÜSZ-ekben az ÜSZ-ek és a hirdetmény egyoldalú módosítását szabályozó további szerződéses kikötés is, amely tisztességtelenségnek minősülne. Ez utóbbinak a szerződésből való „kihullása” ellenére pusztán a szerződésben maradó másik feltétel alapján mód nyílna az egyoldalú módosításra. Fogalmilag kizárt az elsőfokú bíróság azon álláspontjának helyessége, hogy ezek a feltételek a továbbiakban az ÜSZ és a hirdetmény egyoldalú módosítására feljogosító kikötés tisztességtelensége folytán ne lennének alkalmazhatók. Az a szerződéses kikötés, amelyről a bíróság a jelen perben nem állapíthatja meg, hogy tisztességtelen és ezért érvénytelen, köti a fogyasztót és a szerződésben marad. A szerződés részét képező ilyen szerződéses kikötésről nem állítható alappal, hogy alkalmazhatatlan. Ráadásul a perbeli időszakban vizsgált szerződéses kikötések vonatkozásában a tisztességtelenség vélelme nem érvényesül. Miután a felperes nem tett a per tárgyává az elsőfokú bíróság által létezőnek feltételezett tartalmú rendelkezéseket, nincs alapja olyan következtetésnek, hogy ezeknek a szerződésből való kimaradása a per tárgyává tett szerződéses kikötések útján az egyoldalú módosítás lehetőségét fogalmilag kizártá tenné. Miután az ÜSZ-ek és a hirdetmények a pénzügyi intézmények saját jogi aktusai, amelyeket egyedül ők alkotnak meg és tesznek közzé, egyáltalán nem szükségszerű, hogy ezek egyoldalú módosításának jogát külön szerződéses kikötésben a maguk hátrányára korlátozzák. A „mindenkori” jelző használata viszont éppen arra utal, hogy az alperesek az egyoldalú változtatásokra magukat feljogosították, hiszen kifejezésre juttatták, hogy az ÜSZ-ek és a hirdetmény nem állandó tartalmúak, és azt is, hogy változó tartalommal részei a szerződésnek. Önmagában az, hogy a régi és az új Hpt. az egyoldalú szerződésmódosítás feltételeinek változtatását tiltotta, nem garancia a tilalom gyakorlatban való betartására. Tisztességtelen szerződéses kikötések sem lettek volna alkalmazhatók, és az elsőfokú bíróság a II. rendű alperes vonatkozásában a keresetnek részben helytadó rendelkezésével az önkéntes jogkövetés hiányát maga is megállapította. A jelen pernek egyébként sem az egyoldalú szerződésmódosítási jog mikénti gyakorlása, hanem a jog kikötése tisztességtelenségének a vizsgálata a tárgya.

A Törvény hatálya alá tartoznak továbbá azok a szerződéses kikötések is, amelyekből a szerződés megkötésével még teljesítési kötelezettség nem származott, de utóbb a teljesítési kötelezettség a szerződés hatálya alatt többször is felmerülhetett (pl. szerződésmódosítási,

átütemezési, monitoring díj). Ha a szerződéses kikötésből az tűnik ki, hogy a különböző alkalmak közt a díj, illetve a költség az alperesek által eldöntött módon emelkedhet, az ilyen szerződéses kikötés is a Törvény hatálya alá tartozik (pl. a mindenkori hirdetmény szerinti szerződésmódosítási, átütemezési, monitoring díj).

Nem tartoznak a Törvény hatálya alá azok a szerződéses kikötések, amelyek kamat-, díj-, vagy költségemelés tartalmuk szerint egyáltalán nem tesznek lehetővé. Ilyenek a fogyasztó szerződéskötéskori fizetési kötelezettségének mibenlétét, mértékét vagy a szerződés tartalmát meghatározó kikötések (pl. az ügyleti kamat referencia-kamatból és kamatfelárból áll, vagy a szerződéskötéskori ÜSZ a szerződés részévé válik).

Az Elszámolási törvény 32/A. § (6) bekezdése szerint a referencia-kamatláb változásából eredő kamatváltozás nem minősül egyoldalú kamatemelésnek. Az ilyen tartalmú, valamint az egyéb automatikus változásról szóló szerződéses kikötés ezért szintén nem tartozik a Törvény hatálya alá. Azt azonban, hogy jogi értelemben mi minősül automatikus módosulásnak, nem az ÁSZ kidolgozója, hanem a jelen perben a szerződéses kikötés értelmezésével a bíróság dönti el. Attól, hogy az alperesek a saját döntésükön alapuló változást módosulásnak és nem egyoldalú módosításnak minősítik (pl. a mindenkori üzletszabályzatok és hirdetmény szerződés részévé válása útján bekövetkezett változást), az adott szerződéses kikötés még nem az elnevezése, hanem a tartalma szerint minősül. Ha pedig a szerződéses kikötésből a változás mértéke a fogyasztó számára világosan és érthetően nem tűnik ki, az ilyen szerződéses kikötés is egyoldalú módosítás lehetőségét teremti meg (a lejárat előtti visszafizetés esetén a költségek hitelező által felszámított összegben való megfizetésének kötelezettsége).

Változatlanul nem ért egyet az ítéltábla az elsőfokú bíróság azon érvelésével, amely az egyoldalú szerződésmódosítási jogot biztosító szerződéses kikötés fogalmával, tehát azzal kapcsolatos, hogy mely kitételek összességét kell a szerződéses kikötés részének tekinteni. A kikötés részét képező kitételek természetesen szintén a Törvény hatálya alá tartoznak, a per tárgyát képező kikötésekkel az egész és a rész viszonyában állnak. Az egyoldalú módosítási jog gyakorlása esetére előírt eljárásrendre, értesítésre, a fogyasztót megillető jogokra – így a felmondási jogra – vonatkozó kitételek a per tárgyát képező szerződéses kikötés részei. Önmagukban valóban nem tesznek lehetővé díj-, kamat- és költségemelés, viszont olyan járulékos szabályok, amelyek nélkül a módosítás joga nem lenne gyakorolható. Az egyoldalú módosítási jog kikötésekor nem csak a pénzügyi intézmény döntési mechanizmusát, hanem a meghozott döntés fogyasztóval szembeni hatályosulását és a fogyasztó ezzel összefüggő jogait, kötelezettségeit is rendezni szükséges. Az Elszámolási törvény 36. § (2)-(4) bekezdéséből az következik, hogy a bíróság a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti követelmények mindegyikének megfelelő szerződéses kikötés kapcsán utasítja el a keresetet, vagy e követelmények bármelyikének meg nem felelő kikötésről állapítja meg, hogy tisztességtelen, ezért érvénytelen. E követelmények kivétel nélkül tartalmi követelmények, tehát a szerződéses kikötésben magában keresendők, annak részét kell, hogy képezzék, különállásuk kizárt. Hiányuk, mint tartalmi hiány, illetve a követelmények bármelyikének való meg nem felelés, mint tartalmi hiba egyaránt a szerződéses kikötés semmisségéhez vezet. A szerződési feltétel tisztességtelenségének jogkövetkezménye az, hogy a feltétel a fogyasztót, és csakis őt nem köti. A fogyasztó csak olyan szerződési feltételtől szabadulhat, amely a szerződéses kötelezettségeit érinti, a jogai gyakorlását korlátozza, nehezíti, azaz amely jogilag hátrányos tartalmaz hordoz. Ezzel szemben a helyes jogi értelmezés mellett is a fogyasztó

szerződéses jogait garantáló, vagy éppen a vele szerződő fél kötelezettségét szabályozó feltételek tisztességtelenségének megállapítása szóba sem kerülhet, ezek ugyanis kezdettől fogva nem a fogyasztót kötötték.

Egyetért az ítéltábla a felperessel abban, hogy az egyoldalú módosítási jogra vonatkozó szerződéses kikötés mondatonként, kitételenként nem vizsgálható, és a Törvény hatálya alá tartozás hiánya pusztán abból az okból nem állapítható meg, hogy az egyes kitételek más szerződési feltételekhez is kapcsolódhatnak, így a szerződésből való kimaradásukkal „a szerződés egyéb rendelkezései is sérülhetnek, mely a szerződő felek jogviszonyában további problémákat okozhat, további érvénytelenségi okokat eredményezhet”. Az elsőfokú bíróságnak ez a felvetése valójában a jelen perben hozandó jogerős ítélet hatályával, nem pedig a Törvény hatálya alá tartozó szerződéses kikötés fogalmával kapcsolatos. A Törvény hatálya alá tartozó szerződéses kikötés tisztességtelenségét megállapító és az alperesek elszámolási kötelezettségét megalapozó jogerős ítélet hatálya a szerződéses kikötések egyoldalú módosítással összefüggő alkalmazásának keretei között értelmezendő (pl. a tájékoztatás különdíja kikötésének tisztességtelensége a mindenkori hirdetményre utalással lehetővé tett emelésével összefüggésben). Így foglalt állást a Kúria is a Gfv.VII.30.035/2015/15. számú ítéletének indokolásában.

A Fővárosi Ítéltábla nem értett egyet a Törvény hatálya alá tartozónak minősített szerződéses kikötések elsőfokú bíróság általi vizsgálatának mikéntjével, sorrendjével, elveivel.

Mind az elsőfokú ítélet jogi indokolása, mind pedig az alperesek védekezése miatt meg kell válaszolni azt a kérdést, hogy a keresettel érintett szerződéses kikötések jogszabályba ütközése vizsgálendő, illetve vizsgálható-e. Az ítéltábla álláspontja szerint a jogszabályba ütközés miatti semmisség – az elsőfokú bíróság és az alperesek jogi álláspontjától eltérően – a jelen perben a következők miatt fel sem vetődhet.

Alappal hivatkozott a felperes fellebbezésében arra, hogy a tisztességtelenség mellett szóló törvényi vélelem perbeli időszakot érintő hiánya azzal és csak azzal a következménnyel jár, hogy amennyiben a bizonyítás kötelezettsége egyáltalán felmerül, mert nem pusztán az ÁSZF szövegének megítélését igénylő jogkérdésről van szó, e kötelezettség a felperest terheli. A tisztességtelenség anyagi jogi tartalma azonban nem változott, az Elszámolási törvény 36. § (3) és (4) bekezdése továbbra is a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt követelményeknek való megfelelés vizsgálatát írta elő. Ezek a követelmények pedig nem a Hpt. mindenkori rendelkezéseiből, hanem a régi Ptk. 209. §-ából és az új Ptk. 6:103. §-ából következnek. A mindenkori Hpt. a tisztességtelenség mint érvénytelenségi ok szabályozása szempontjából sohasem minősült speciális szabálynak, hiszen ezt az érvénytelenségi okot mindig is kizárólag a Ptk. tartalmazta. A mindenkori Hpt. rendelkezései továbbá sohasem válhattak a szerződő felek megállapodása nélkül a szerződés részévé, értve ez alatt, hogy az egyoldalú módosítás joga csak a szerződésből magából, nem pedig a Hpt.-ből fakadhat. Ebből következően a Hpt. rendelkezései soha nem képezték akadályát annak, hogy az egyoldalú módosítás jogát szabályozó kikötés tisztességtelensége vizsgálható legyen, mert ezek a jogszabályi rendelkezések nem minősülhettek a régi Ptk. 209. § (6) bekezdése és az új Ptk. 6:102. § (4) bekezdése szerinti kivételt megalapozónak [az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: Bíróság) C-92/11. számú „RWE” ügyben hozott ítélete]. A Hpt.-nek egyetlen olyan szabálya sem volt, amely mentesítette volna a pénzügyi intézményeket az egyoldalú módosítási jog

tisztességes kikötése alól, azaz nem jogosította fel őket arra, hogy a Törvény 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjaiban foglalt bármely követelménynek ne tegyenek eleget. A Hpt. szabályainak ezzel ellentétes értelmezését már önmagában az uniós joggal (az Irányelvvel és a Bíróság ezzel kapcsolatos ítéleteivel) összhangban álló értelmezés kötelezettsége is kizárja. A Hpt. szigorításával elérni kívánt és ezért az értelmezés kapcsán az Alaptörvény 28. cikke szerint figyelembe veendő cél nem a kikötés tisztességtelensége vizsgálhatóságának kizárása, hanem a pénzügyi intézmények részéről e jog tisztességes módon való gyakorlásának előmozdítása volt.

A jelen perben a Ptk. és a Hpt. viszonya egy másik aspektusból is felvetődött. Kérdésként merült fel, mi a helyes jogi megítélés abban az esetben, ha az egyoldalú módosítási jog kikötése a Hpt. mindenkori előírásait sérti. Ebben az esetben az érvénytelenség oka a jogszabályba ütközés [régi Ptk. 200. § (2) bekezdés, új Ptk. 6:95. § (1) bekezdés] vagy a tisztességtelenség, van-e kötelező sorrend és ha igen, ez a kereset eredményességét mennyiben befolyásolja.

Az elsőfokú bíróság a 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény 2. pontjára utalva fejtette ki azt az álláspontját, hogy a jogszabályba ütközés mint abszolút hatályú semmisségi ok a relatív hatályú tisztességtelenséget megelőzi, és a jelen perben elsődlegesen ez vizsgálandó. Az alperesek pedig azzal érveltek, hogy ha a jogszabályba ütközés lehetősége felmerül, a kereset elutasításának van helye, mert a szerződéses kikötések érvénytelensége ezen semmisségi okból a jelen perben nem állapítható meg.

A 2/2014. PJE azonban felülírta a PK véleményben rögzített álláspontot és úgy foglalt állást, hogy a Hpt. 213. § (1) bekezdése szerinti semmisség csak az egyébként tisztességesnek minősülő szerződési feltétel hiányának következménye lehet. A jelen per tárgyát képező szerződéses kikötések alkalmazásának időszakában a régi Hpt. 213. § (1) bekezdése viszont már nem volt hatályban. A per tárgyát képező szerződéses kikötések kivétel nélkül fogyasztói kölcsönszerződésekben, egy részük – az I. és a II. rendű alperesekkel szemben elutasított keresettel érintett részben – lakáscélú hitel- és kölcsönszerződésekben szerepelt. A régi Hpt. elsőfokú bíróság és az alperesek által is idézett szabályai 2010. november 26. után az egyoldalú módosítási jog gyakorolhatóságát illetően szigorodtak, az Elszámolási törvény 36. §-ához fűzött miniszteri indokolás is az egyoldalú szerződésmódosítás általános tilalmát kimondó főszabályra utal. Nem indult közérdekű per azon pénzügyi intézményekkel szemben, amelyek az előírt formában úgy nyilatkoztak, hogy a részükről 2010. november 26. napját követően nem került sor egyoldalú szerződésmódosításra. A módosítási jog gyakorlását szigorító rendelkezések a korábban kötött szerződések esetén is alkalmazandóak voltak. A módosítási jog gyakorlásának főszabálykénti tilalma és a tilalom alóli kivételek értelemszerűen csak az egyébként tisztességesen kikötött egyoldalú módosítási jog kapcsán bírhatnak jelentőséggel. A tisztességtelen, ezért semmis kikötés a fogyasztót kezdettől nem köti, az egyoldalú módosítás joga vele szemben a tisztességtelenség folytán és nem azért nem gyakorolható, mert a jog gyakorlására vonatkozó, a Hpt.-ben foglalt előírásokat nem elégíti ki. Maga a Hpt. pedig a korábban hatályon kívül helyezett 213. § (1) bekezdés d) pontjától eltérően csak a 2010. november 27-től 2012. március 31-ig tartó időszakban a lakáscélú kölcsönök esetén mondta ki a 210/A. § (3) bekezdésében a Hpt. előírásaiba ütköző szerződésmódosítás, és nem a módosítás jogát szabályozó kikötés vagy a kölcsönszerződés semmisségét.

A jelen per tárgya azonban nem az alperesek által gyakorolt jog útján létrejött egyes szerződésmódosítások érvényességének, hanem az egyoldalú szerződésmódosítás jogát megalapozó szerződéses kikötések tisztességtelenségének a vizsgálata. Ebből a szempontból pedig a mindenkor Hpt. rendelkezéseinek annyiban van jelentősége, hogy az uniós joggal összhangban álló értelmezés kötelezettsége mellett a jogszabályok tartalmáról a fogyasztót tájékoztatni kell (a Bíróság C-472/10. számú „Invitel” ügyben hozott ítéletének 29., valamint a C-92/11. számú „RWE” ügyben hozott ítéletének 50. pontja). Ha a szerződéses kikötés a tájékoztatást nem tartalmazza, sérül a világos és érthető megfogalmazás elve és a szerződéses kikötés önmagában ezért tisztességtelen [Törvény 4. § (1) bekezdés a) pont], de nem ütközik a jogszabályba és nem ezért érvénytelen.

Mindezek előrebocsátását követően az ítéltábla elsőként a felperesi fellebbezés kapcsán az I. rendű alperes által és az alperesek által közösen alkalmazott ÁSZF-eket érintő kereseti kérelmeket elutasító ítéleti rendelkezést bírálta felül.

Az A-C jelű termékek egyedi szerződésmintáiban és a kapcsolódó üzletszabályzatokban szereplő szerződéses kikötéseket együttesen, egymásra tekintettel értékelte, mivel az alkalmazásukra is így került sor. Nem helytálló az elsőfokú bíróság azon álláspontja, hogy bár a két szintű szabályozásban egyaránt általános szerződési feltételek szerepelnek, azok közül mégis az egyedi szerződésmintákban lévő kikötésekre kellene elsődlegesen figyelemmel lenni, ha azok és a kapcsolódó ÜSZ kikötései között ellentmondás fedezhető fel. Alappal hivatkozott a felperes a fellebbezésében arra, hogy az ilyen ellentmondás már önmagában is megalapozza a kikötések tisztességtelenségét, mert ezáltal a fogyasztó számára azok nem világosak és nem érthetőek.

Az elsőfokú bíróság kizárólag a kamatfelár adósi szerződésszegés miatti, két okból lehetséges emelésére vonatkozó szerződési rendelkezéseket minősítette a Törvény hatálya alá tartozónak akként, hogy a két szabályozási szinten megjelenő kikötésből egyes kitételeket – nem a Törvény hatálya alá tartozóként minősítve azokat – figyelmen kívül hagyott. Ezzel olyan szövegű szerződéses kikötéseket vizsgált, amelyek nem egyeztek meg az I. és II. rendű alperesek által megalkotott és a kereseti kérelmekkel érintett szerződéses kikötésekkel. A vizsgálata így az általa módosított szerződéses kikötésekre terjedt ki.

Az ítéltábla álláspontja szerint ha lett volna olyan szövegű, az I. és II. rendű alperesek által megalkotott szerződéses kikötés, amelyre vonatkozó tisztességtelenségi vizsgálatot az elsőfokú bíróság lefolytatta, e vizsgálat szükségtelen lett volna. Az adós szerződésszegése miatti, tehát kifejezetten szankciós jellegű kamatfelár-emelés ugyanis nem minősül egyoldalú szerződésmódosításnak. Mindenfajta szerződésből eredő jogosultság közös jellemzője, hogy a gyakorlásáról való döntés lehetősége a jogosultat illeti meg (pl. a kikötött kötbér érvényesítésének joga). Az egyoldalú szerződésmódosítási jognak azonban az is a tartalmi eleme, hogy a jog gyakorlását kiváltó esemény (ok) nem lehet az ellenérdekű fél magatartása. A fél szerződésszegésével okozott hátrány kompenzálását biztosítani hivatott jogkövetkezmény, más néven szankció egyoldalú módosítási jogként nem értelmezhető. A szankciónak pedig értelemszerűen a Törvény 4. § (1) bekezdésében írt követelményeknek sem kell és nem is lehet megfelelnie. A polgári jog belső logikájával ellentétes lenne például a havi törlesztőrészletekkel már késedelembe lévő adósnak a saját szerződésszegése miatt

egyébként mindkét ok esetében automatikusan beálló kamatfelár emelkedéséről azért tájékoztatást adni, hogy a kamatfelár emelkedésének elkerülése érdekében a szerződést ő maga felmondhassa. A késedelem a diszpozitív szabályok szerint a kötelezett felmondási jogát nem, hanem csak a jogosultét alapozhatja meg. Ha pedig e szabályoktól az alperesek a maguk hátrányára tértek volna el, a tisztességtelenség fogalma fel sem merül, ebből következően a Törvény 4.§ (1) bekezdése szerinti vizsgálódás szükségessége sem.

Az elsőfokú bíróság tehát nem a kereset szerinti szövegű és szabályozási szintektől függetlenül egységként értelmezendő szerződéses kikötéseket vizsgálta. Figyelmén kívül hagyta – a Törvény hatálya alá tartozás hiányában – az A-C jelű termékek egyedi szerződésmintái II.2., V.4. pontjainak és a kapcsolódó üzletszabályzatok II.5.2.2. és II.5.3.2. pontjainak az alábbi tartalmú, a jelen ítélet mellékletében részletezett, lényegében azonos szövegrészeit:

- az egyedi szerződésmintákból a II.2. pontnak a kamat vagy a díj megváltoztatásáról, és a törlesztőrészlet ebből adódó változásáról szóló tájékoztatásra, valamint a kamat ügyfél számára kedvezőtlen változása esetén a kölcsönszerződés felmondhatóságára vonatkozó rendelkezést, valamint az V.4. pontnak a mindenkori Általános Üzletszabályzat és az Üzletági Üzletszabályzat, valamint a Hirdetmény kölcsön- és jelzálogjogviszony részévé válására és a felekre kötelező voltára vonatkozó teljes rendelkezését;
- az üzletszabályzatokból a II.5.2.2. pontnak a kamatfelár mértéke kölcsönszerződés, és a Hirdetmény szerinti mértékre emelésére jogosító szövegrészt, valamint a II.5.3.2. pontnak a kamat vagy a díj megváltoztatásáról és a törlesztőrészlet ebből adódó változásáról való tájékoztatásra, és a kamat ügyfél számára kedvezőtlen változása esetén a szerződés felmondhatóságára vonatkozó szövegrészt.

Nem vizsgálta továbbá az A/16. számú kereseti kérelemmel érintett egyedi szerződésminta II.3. pontjának a késedelmi kamat mértékét a mindenkori Hirdetményben meghatározott, a jelen kölcsönügyletre irányadó ügyleti kamat és a Ptk. 301. § (3) bekezdése szerinti késedelmi kamat együttes összegében meghatározó szövegrészt, valamint a III.4. pontnak az átütemezési, szerződésmódosítási díj mértékét a Hirdetmény szerinti mértékben meghatározó, és a kölcsön egy részének, illetőleg egészének a lejárat előtti visszafizetése esetére a visszafizetéssel kapcsolatos költségek hitelező által felszámított összegben való megfizetését előíró szövegrészt, továbbá az első V.4. pontjának a monitoring díjat és levelezési költséget a mindenkori Hirdetmény szerinti mértékben meghatározó szövegrészt.

Az A/16. számú kereseti kérelemmel érintett egyedi szerződésminták II.3. pontjában foglaltakkal azonos tartalmú kitéltet foglal magában még a B/21. számú kereseti kérelemmel érintett szerződésminta II.5. és II.3. pontja, a B/29. számú kereseti kérelemmel érintett szerződésminta II.5. pontja, a B/30. számú kereseti kérelemmel érintett szerződésminta II.3. pontja.

Az A/16. számú kereseti kérelemmel érintett szerződésminta első V.4. pontjával azonos tartalmú kitéltet foglal magában a B/36. számú kereseti kérelemmel érintett szerződésminta első V.4. pontja és a C/53. számú kereseti kérelemmel érintett szerződésminta első V.4. pontja is.

Az A/16. számú kereseti kérelemmel érintett szerződésminta III.4. pontjával tartalmilag azonos a rendelkezése a C/53. számú kereseti kérelemmel érintett szerződésminta III.4. pontjának is.

A Pp. 253. § (3) bekezdése szerint a másodfokú bíróság a fellebbezési kérelem és ellenkérelem korlátai között a perben érvényesített jog, illetőleg az azzal szemben felhozott védekezés alapjául szolgáló olyan kérdésekben is határozhat, amelyekben az elsőfokú bíróság nem tárgyalt és nem határozott. E jogszabályhely alapján tehát a Fővárosi Ítéltábla a fellebbezési korlátok között jogosult volt érdemben vizsgálni ezen, a Törvény hatálya alá tartozó kitételeket is tartalmazó kikötések tisztességtelenségét. A felek között nem volt vitás, mi tartozik a Törvény hatálya alá, hiszen a keresettel érintett szerződéses kikötéseket az I. és a II. rendű alperesek maguk is a Törvény hatálya alá tartozónak minősítették. Az ÁSZF ezeket tartalmazó kivonatát küldték meg a pert megelőzően a felperesnek. Annak ellenére, hogy egyes szerződéses kikötések tisztességtelenségének vizsgálatára a jelen másodfokú eljárásban kerül először sor, a vizsgálódás ténye és eredménye nem jelenthet a felek számára váratlan fordulatot, hiszen a jelen per tárgya kezdettől fogva e jogkérdés volt, amellyel kapcsolatos álláspontjukat a felek kifejtették és ki is fejtették. A tisztességes eljáráshoz való jog ezért nem sérülhet a másodfokon történő érdemi vizsgálattal.

Előjáróban rögzíti az ítéltábla, hogy a szerződéses kikötések látszólag az ügyleti kamat (referencia kamat + kamatfelár) meghatározásáról és az ügyleti kamat kamatfelár részének szankciós okból való emeléséről szólnak. A kamatfelár az ügyleti kamat része. A kapcsolódó szerződéses kikötésekből viszont az tűnik ki, hogy sem a kamatfelár emelésének okai, sem pedig mértéke nem egyezik az egyedi szerződésminta II.2. pontjában foglaltakkal. A kamatfelár mértékének emelését – az adós konkrétan megjelölt szerződésszegő magatartásain kívül – ugyanis bármely egyéb okból és bármely mértékben lehetővé teszi mind az egyedi szerződésminta, mind pedig a kapcsolódó üzletszabályzat. Az egyedi szerződésminta V.4. pontja ugyanis előírta, hogy a szerződésnek a mindenkorli üzletszabályzatok és a hirdetmény a részei. A hirdetmény útján pedig a kamatfelár a szerződés megkötésekorli mértékhez képest az adós szerződésszegése nélkül is bármikor emelhető. Az üzletszabályzatok a II.5.2.2. pont utolsó bekezdésében a kölcsönszerződés és a hirdetmény szerinti mértékű kamatfelár fizetését írták elő, hirdetményen a mindenkorli hirdetményt kellett érteni. Mindezekből következően a kamatfelár mértéke egyoldalúan bármilyen mértékben, bármikor emelhető. Az egyoldalú módosítást lehetővé tevő rendelkezés a Törvény 4. § (1) bekezdésben foglalt követelmények egyikének sem felel meg, az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átlátható szabályozás követelményét pedig különösen sérti [Törvény 4. § (1) bekezdés a) és e) pont] azáltal, hogy nem tűnik ki belőle az emelés oka, mechanizmusa és mértéke, továbbá az egyoldalú módosítási jog gyakorlásakor annak szerződésszerűségét ellenőrizni sem lehet.

Mindebből az következik, hogy ha az alperesek az egyedi szerződésmintában az ügyleti kamat részeként meghatározott kamatfelár mértékét emelték – mint ahogyan állítják, kizárólag a késedelmes adósaikkal szemben – akkor az ilyen címen megemelt teljes összeggel el kell számolniuk.

Az egyedi szerződésminták fogyasztói tájékoztatásra vonatkozó és a felmondási jogot szabályozó részei az egyoldalú módosítási jogról szóló feltétel kitételei, ezért azzal együtt érvénytelenek. Helytállóan mutatott rá a felperes, hogy a tájékoztatás különdíjának mindenkorli hirdetményre utaló rendelkezése önmagában is díjemelést lehetővé tevő kikötés, amely a Törvény 4. § (1) bekezdésében írt követelmények teljesülésének hiányában

tisztességtelen. Miután e díj kapcsán szintén felvetődik az egyoldalú módosítással összefüggő alkalmazás lehetősége, a díjkikötés tisztességtelensége is vizsgálendő.

Tekintettel arra, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás esetére a fogyasztót megillető felmondási jog a módosítás hatálybalépése előtti tájékoztatás hiányában nem gyakorolható, a felmondás jogának biztosítása pedig az alperesek törvényi kötelezettsége, a tájékoztatás nem minősül olyan többlétszolgáltatásnak, amelyért ellenszolgáltatás lenne kiköthető. A kikötés régi Ptk. 209. § (1) bekezdése és az új Ptk. 6:102. § (1) bekezdése szerinti tisztességtelensége tehát megállapítható. Ha az alperesek az egyoldalú módosításról szóló tájékoztatásért díjat követeltek, a teljes összeg visszajár a fogyasztóknak.

Megjegyzni az ítéltábla, hogy az elsőfokú bíróság álláspontjától eltérően a felmondás joga sem tekinthető biztosítottnak, mert a fogyasztó hitelező általi tájékoztatásának és a szerződés fogyasztó általi felmondhatóságának határideje egybeesik. Mindkettő a módosítás hatálybalépése előtti időszakra esik. Ebből pedig az következik, hogy akadálya volt a felmondási jog gyakorlásának, mégpedig akkor, ha az alperesek csak a módosítás hatálybalépése előtti napon küldték volna meg a tájékoztatást. Nem helytálló az elsőfokú bíróság álláspontja a tekintetben sem, hogy a felmondási jognak ne reálisan is gyakorolható jognak kellene lenni. Ezt az értelmezést – az uniós joggal összhangban álló értelmezés kötelezettségére figyelemmel – a Bíróság – egyebek közt – az „RWE” ügyben hozott ítéletében foglaltak egyértelműen cáfolják.

Egyes alkalmazási időszakokban az alperesek az egyedi szerződésminták V.4. pontja alapján történő, valójában egyoldalú módosítást e szerződéses kikötés fogyasztói tájékoztatásról szóló részében automatikus módosulásnak tüntették fel, amely a helyes jogi megítélésen nem változtat.

Az egyedi szerződésminták V.4. pontjának a szerződésből való „kihullása” azzal a következménnyel is járna, hogy a kölcsönszerződések megkötésekor hatályos üzletszabályzatok és hirdetmény sem válhatnának a szerződés részévé. A jelen ítélet azonban csak az egyoldalú módosítással összefüggésben, tehát a szerződéskötést követő üzletszabályzatok és hirdetmények útján eszközölt kamat-, díj- és költségemelés vonatkozásában alapozza meg az alperesek elszámolási kötelezettségét.

A késedelmi kamat mértékét a mindenkori hirdetményben meghatározott, az adott kölcsönszerződésre irányadó ügyleti kamat és a régi Ptk. 301. § (3) bekezdése szerinti késedelmi kamat együttes összegében meghatározó, csak egyes alkalmazási időszakokban megjelenő szerződési feltételek (A/16., B/21., B/29., B/30., C/53. kereseti kérelmek) a mindenkori hirdetményre utalás folytán a késedelmi kamat emelését az egyedi szerződésminták V.4. pontjának tisztességtelensége ellenére önmagukban is lehetővé tennék. A kikötés a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt követelmények egyikének sem tesznek eleget. Ugyanez a helyzet az átütemezési, szerződésmódosítási és monitoring díj, valamint a levelezési költség mértékét a mindenkori hirdetményre utalással meghatározó kitételekkel is. A szerződési feltételek sértik különösen az átláthatóság követelményét, mert a fogyasztó nem láthatta előre, milyen okból és mértékben változhatnak a szerződés hatálya alatt ezek a fizetési kötelezettségei, valamint a módosítás bekövetkeztekor ellenőrizni sem tudta azt.

Egyes alkalmazási időszakokban az egyedi szerződésminták II.3. pontja a kölcsön részbeni vagy teljes, lejárat előtti visszafizetése esetére a költségek hitelező által felszámított összegben való megfizetésének kötelezettségét írta elő. A fizetési kötelezettség mértékének ilyen módon való meghatározása szükségképpen magában foglalja az emelés lehetőségét. Ha van e költségek mibenlétére és mértékére vonatkozó másik szerződési feltétel is, akkor azért, mert a felszámítás szerinti mérték ehhez képest is bármikor, bármilyen emelést lehetővé tesz. Ha pedig nincs másik, ezen költséget meghatározó feltétel, akkor azért, mert költségen az alperesek oldalán felmerült tényleges és indokolt, bizonyítható kiadást kell érteni, amelyhez képest a felszámított összeg magasabb is lehet. A szerződési feltétel a Törvény 4. § (1) bekezdésben meghatározott követelmények egyikének sem felel meg, és különösen sérti az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság elvét, mert a fogyasztó a szerződési feltétel alapján nem tudhatta, milyen szempontok szerint és milyen módon felszámított összeggel emelkedhet a fizetési kötelezettsége.

Amennyiben az I. és II. rendű alperesek bármely kamatot, díjat, költséget egyoldalúan emeltek, az tisztességtelen szerződéses kikötések alapján történt, ezért az emelés szerinti összeggel mint túlfizetéssel, valamint az egyoldalú szerződésmódosítási jog gyakorlásával összefüggésben felszámított díjakkal, költségekkel elszámolni kötelesek.

Az előbbiekből kifejtettekből az következik, hogy nem helytálló az elsőfokú bíróság A-C jelű termékeket érintő kereseteket az I. és II. rendű alperesekkel szemben teljes egészében elutasító döntése, azt az ítéltábla a Pp. 253. § (2) bekezdése szerint nagyobb részében megváltoztatta és felperes keresetének megfelelően a szerződéses kikötések tisztességtelenségét és ennek okán érvénytelenségét megállapította. Az elsőfokú ítélet helybenhagyására ebben a körben kizárólag az ügyleti kamat mibenlétére (referencia-kamat és kamatfelár), valamint a referencia-kamat változása miatti emelésére vonatkozó alábbi kikötések tekintetében került sor, azok ugyanis nem tartoznak a Törvény hatálya alá:

A/1-20. (az I. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.1.1-9.20.1. pontjai) Referencia-alapkamathoz kötött ingatlanfedezetű hitelek (lakáshitelek),

B/21-37. (az I. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.21.1-9.37.1. és a II. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.123.1-9.139.1. pontjai) Referencia-alapkamathoz kötött ingatlanfedezetű lakáshitelek (konzorciális formában nyújtott lakáshitelek),

C/38-57. (az I. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.38.1-9.57.1. pontjai) Referencia-alapkamathoz kötött ingatlanfedezetű hitelek (szabad felhasználású hitelek)

egyedi szerződésmintái II.2. pont:

Az ügyleti kamat változó mértékű. Az alapkamat mértéke a három hónapos BUBOR változásának megfelelően a folyósítást követő 1. (első) esedékességtől számítva 3 (három) havonta változik. (...)

A felperes fellebbezése túlnyomó részben alapos a kizárólag a II. rendű alperessel szembeni kereset elutasítását illetően is, míg a II. rendű alperesi fellebbezés alaptalan.

Helytálló a felperesi érvelés a tekintetben, hogy az elsőfokú bíróság a Törvény hatálya alá tartozás hiányával indokolt elutasító döntése az egyoldalú szerződésmódosításra kifejezetten feljogosító, a módosítás esetére a tájékoztatás rendjét szabályozó kitételek tekintetében téves.

Ezek a kitételek ugyanis a már korábban kifejtettek szerint a jelen perben vizsgálandó szerződéses kikötések részei.

Az elsőfokú bíróság a jutalék mindenkori hirdetmény szerinti mértékére vonatkozó kitételről azt állapította meg, hogy az a jogszabályba ütközik és emiatt ebben a körben helyt adott a keresetnek, nem pedig elutasította azt. A felperes fellebbezése így ebben a körben valójában az ítéleti indokolást érinti, és azért alapos, mert a jelen perben a jutalék mint fogyasztói terhet jelentő fizetési kötelezettség kikötésének jogszabályba ütközése nem, hanem csak tisztességtelensége és ez utóbbi is kizárólag az egyoldalú módosítással összefüggésben vizsgálható. A jutalék egyoldalú módosításának lehetőségét biztosító mindenkori hirdetményre utaló szerződési feltétel a fogyasztó fizetési kötelezettségének mértékét számára hátrányosan érintheti. A II. rendű alperes által a felpereshez benyújtott kivonat [Elszámolási törvény 32/A. § (1) bekezdés) ezt a szerződési feltételt is tartalmazta, melyből arra vonható következtetés, hogy a kölcsönszerződés hatálya alatt felmerülő, azzal összefüggő és nem egyéb típusú megállapodás alapján teljesített többlétszolgáltatás ellenértékéről van szó. Attól azonban, hogy a II. rendű alperes más elnevezést használ, az adott fizetési kötelezettséget nem díjként szabályozza, a követelés jogi jellege, tartalma nem változik, ezért helyesen hivatkozott arra a felperes, hogy a jutalék díjnak tekintendő. Egyoldalú módosításának a joga pedig a Törvény 4. § (1) bekezdés valamennyi követelményének, és különösen az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átlátható szabályozásnak a hiányában tisztességtelen. A fogyasztó ugyanis nem láthatta előre, hogy ez a fizetési kötelezettsége a jövőben milyen okból és milyen mértékben változhat. A jutalék kikötésének tisztességtelensége azonban nem állapítható meg, mert a kereset szerinti szerződéses kikötésekből nem derül ki, minek az ellenértéke, ezért hiányoznak a tisztességtelenség vizsgálatához szükséges adatok.

Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy az általa vizsgált szerződéses kikötések az elsőfokú ítélet indokolásában kifejtett okból – a világos és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság hiányában – tisztességtelenek. A megállapítás akkor is helytálló, ha nem a teljes szerződéses kikötést, hanem csak a részét képező kitételeket vizsgált. Ha ugyanis az egyoldalú módosítás jogát szabályozó szerződéses kikötés valamely kitételéről megállapítható, hogy az a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt bármely követelményt sérti, ezáltal a szerződéses kikötés egésze tisztességtelennek minősül és további vizsgálata szükségtelen. A II. rendű alperesi fellebbezéssel összefüggésben rámutat az ítéltábla, hogy az árazási elvekkel kapcsolatos és a vis maior jellegű okokra vonatkozó érvelése nem fogadható el. Az árazási elveket érintő közjogi jellegű, hatósági ellenőrzést is előíró jogszabályi rendelkezések nem mentesítik a II. rendű alperest az alól, hogy a szerződő partnerével megkötött megállapodásban az átláthatóság követelményét is kielégítő szerződéses kikötéseket alkalmazzon.

Az ítéltábla szerint az egyoldalú szerződésmódosítási jog tartalmát a polgári jog általános elveinek megfelelően a felek mellérendeltségéből és egyenjogúságából kiindulva kell a szerződésben meghatározni. Ez a követelmény pedig akkor teljesül, ha a jog deklarálása mellett a szerződés teljes körűen szabályozza a jog gyakorlásának módját, okait és feltételeit, vagyis a felperesek által meghozandó döntés tartalmi kereteit is. Az ilyen szerződéses szabályozás hiányában a felek jogviszonya elveszíti a mellérendeltségen alapuló polgári jogi jellegét, és az alá-fölérendeltségen alapuló jogviszonyokra jellemző tetszőleges, önkényes és számon sem kérhető, ellenőrizhetetlen joggyakorlást tesz lehetővé. A hiányos szerződési

rendelkezés nem lehet érthető, egyértelmű és átlátható. Ha pedig a szerződési feltétel nem egyértelmű, nem felelhet meg a tételes meghatározás és az objektivitás követelményének sem. A szerződésmódosítás mechanizmusának leírása nélkül nem érvényesülhet a ténylegesség, arányosság és a szimmetria követelménye.

A polgári jogban az egyoldalú szerződésmódosítás, mint hatalmasság csak szerződéses alapokon állhat, azaz nem értelmezhető a bírói úton vagy jogszabállyal történő szerződésmódosítás alternatívájaként. Az egyik szerződő fél ugyanis nem jogosíthatja fel magát arra, hogy lényeges és jogos érdekeinek a szerződéskötés után bekövetkezett körülmény miatti sérelmét a másik fél esetleg szintén súlyos érdeksérelmének elmélyítésével hártsa el. Ha a módosítás oka vis maiornak minősülő esemény, amely az előreláthatóságának hiányában pontosan, tételesen nem írható körül, ez egyben – a II. rendű alperesi érvelés szerint is – azt jelenti, hogy a kiválasztott ok jellege miatt nem tud a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglalt követelményeknek eleget tenni. Ebből azonban nem az a következtetés adódik, hogy ez esetben a követelmények egy részének betartása alól mentesül, hanem az, hogy olyan módosítási okot tisztességes szabályozás keretében nem választhat, amelyre tekintettel a Törvény 4. § (1) bekezdésében foglaltaknak maradéktalanul nem tud eleget tenni.

A II. rendű alperesi állásponttól eltérően az árazási elvek felfedése nélkül is lehetséges lett volna a szerződéskötéskor a fenti értelemben vett teljes körű, a jog tartalmára is kiterjedő szabályozás a fogyasztó fizetési kötelezettségeinek mértékét ténylegesen befolyásoló okokat illetően. Ehhez arra lett volna szükség, hogy a kamat-, díj-, valamint költségemelés okait a szerződés eltérően rendezze, hiszen ezek a fizetési kötelezettségek nem, vagy nem teljesen ugyanazon körülményektől függenek. Szükség lett volna a II. rendű alperes olyan kötelezettségvállalására, hogy az egyoldalú szerződésmódosítási jog gyakorlásakor annak okát, valamint a változás mértékét a fogyasztóval közli, és az ok-listában szereplő körülmények esetleg ellentétes irányú változása esetén azok összhatását és az emelés mértékét is megjelöli. Kötelezettséget vállal továbbá arra, hogy ezt meghaladó mértékben a fogyasztó fizetési kötelezettségeit nem növeli. Döntéséről kellő időben, a ténylegesen és reálisan is gyakorolható felmondási jog lehetőségének felkínálásával a szerződő partnereit tájékoztatja. Kötelezettséget vállal továbbá arra, hogy a fogyasztók hátrányára ily módon gyakorolható módosítás jogát az ok-listában foglalt körülmények kedvező változása esetén a fogyasztó javára ugyanígy érvényesíti.

Alapítan a felperes fellebbezése annyiban, hogy a korábban már kifejtettek szerint a következő szerződéses kikötések nem tartoznak a törvény hatálya alá.

G/22-41. (a II. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.22.1-9.41.1. pontjai)
Lombard hitel kölcsönszerződések egyedi szerződésmintái:

4. Egyéb rendelkezések

(...)

Adós jelen szerződés aláírásával tanúsítja, hogy az ezen szerződésben, a Lombard hitel Üzletszabályzatában, továbbá a Hirdetményben foglaltakat megismerte és mindezeket magára nézve kötelezőnek fogadta el.

H/42-60. (a II. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.42.1-9.60.1. pontjai)
Önkéntes nyugdíjpénztári tagoknak nyújtott forint alapú személyi kölcsönök egyedi szerződésmintái:

1.) A kölcsön feltételei

(...)

Az ügyleti kamat az alábbiakból tevődik össze:

- Referencia kamat – a folyósítást megelőző hónap 20. (huszadik) napján érvényes (amennyiben ez a nap hétvégére, vagy munkaszüneti napra esik, az ezt megelőző munkanapon érvényes), egyhónapos BUBOR (továbbiakban: BUBOR), mértéke a szerződéskötés időpontjában évi %

- Kamatfelár – mértéke a szerződéskötés időpontjában évi %

(...)

I/67-71. (a II. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.67.1-9.71.1. pontjai) Forint alapú személyi kölcsönök egyedi szerződésmintái:

1.) A kölcsön feltételei

(...)

Az ügyleti kamat havonta fizetendő, a havi törlesztőrészletben. Mértéke a futamidő első 12 törlesztő részletére vonatkozóan rögzített (rögzített kamatperiódus): évi %, mely az alábbiakból tevődik össze:

- Kamat – a szerződéskötés időpontjában évi %, valamint

- Kockázati felár – mely az Adós esetében az adós kategóriában: évi %.

A kockázati felár mértékét a hitelbírálati rendszer által végzett adósminősítés határozza meg.

(...)

I/72. (a II. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.72.1. pontja) Forint alapú személyi kölcsönök egyedi szerződésmintái:

1.) A kölcsön feltételei

(...)

Ügyleti kamat mértéke: évi %, amely havonta fizetendő, a havi törlesztőrészletben. (...)

Az ügyleti kamat az alábbiakból tevődik össze:

- Kamat – a szerződéskötés időpontjában évi %, valamint

- Kockázati felár – mely az Adós esetében az adós kategóriában: évi %.

A kockázati felár mértékét a hitelbírálati rendszer által végzett adósminősítés határozza meg.

(...)

I/73-88. (a II. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.73.1-9.88.1. pontjai) Forint alapú személyi kölcsönök egyedi szerződésmintái:

1.) A kölcsön feltételei

(...)

Ügyleti kamat mértéke: a szerződéskötés időpontjában évi %, amely havonta fizetendő, a havi törlesztőrészletben.

(...)

I/89. (a II. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.89.1. pontja) Forint alapú személyi kölcsönök egyedi szerződésmintái:

1.) A kölcsön feltételei

(...)

Az ügyleti kamat havonta fizetendő, a havi törlesztőrészletben. Az akciós ügyleti kamat mértéke a futamidő első 12 törlesztő részletére vonatkozóan rögzített (rögzített kamatperiódus): évi %, mely az alábbiakból tevődik össze:

- Akciós kamat – a szerződéskötés időpontjában évi %, amely a kölcsönszerződés első 12 havi törlesztő részletére érvényes, valamint

- Kockázati felár – mely az Adós esetében az adós kategóriában: évi %.

(...)

A kockázati felár mértékét a hitelbírálati rendszer által végzett adósminősítés határozza meg.

(...)

I/90. (a II. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.90.1. pontja) Forint alapú személyi kölcsönök egyedi szerződésmintái:

1.) A kölcsön feltételei

(...)

Az ügyleti kamat havonta fizetendő, a havi törlesztőrészletben.

(...)

A kockázati felár mértékét a hitelbírálati rendszer által végzett adósminősítés határozza meg.

(...)

I/91-96. (a II. rendű alperessel szemben előterjesztett keresetlevél 9.91.1-9.96.1. pontjai) Forint alapú személyi kölcsönök egyedi szerződésmintái:

1.) A kölcsön feltételei

(...)

Az ügyleti kamat havonta fizetendő, a havi törlesztő részletben.

(...)

Alapos ugyanakkor a felperes fellebbezése a tekintetben, hogy az I jelű termékekben a díjak és a költségek KSH által közzétett előző évi inflációs ráta mértékével történő módosulása, továbbá a teljesítésben közreműködő harmadik személy általi, szintén automatikusnak mondott megváltoztatása a Törvény hatálya alá tartozó szerződéses kikötésnek minősül. Ezek a rendelkezések akkor lennének a Törvény hatálya alá nem tartozó valóságos automatizmust szabályozónak tekinthetők, ha a fogyasztó egyértelműen előre láthatná, hogy mikor és milyen mértékben változnak a díjak és a költségek. A szerződéses kikötés szövegéből azonban a változás mértéke nem határozható meg, ezért az a Törvény 4. § (1) bekezdés a) és e) pontjai szerinti egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átlátható szabályozás követelményét sérti. Nem tudható, hogy a díjak és a költségek a KSH által közzétett előző évi inflációs ráta mértékével mennyiben módosulnak. Ha ez a ráta pl. 5%, akkor a szintén százalékosan meghatározott minimum és maximum érték 5%-kal, tehát pl. a minimumként meghatározott 3%-ról 8%-ra, vagy arányosan csupán 3,15%-ra emelkedik-e. A II. rendű alperes teljesítési segédének minősülő közreműködő általi változtatás pedig éppen ugyanúgy minősül, mintha a II. rendű alperes változtatná meg a Törvény 4. § (1) bekezdése szerinti valamennyi követelmény teljesülésének hiányában a díjat vagy a költséget.

Mindezek alapján az ítéltábla a II. rendű alperessel szembeni keresetnek helyt adó döntést a II. rendű alperes fellebbezése kapcsán helybenhagyta, míg a felperesi fellebbezéssel összefüggésben a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján nagyobb részében megváltoztatta, és további kitételeknek az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses kikötés körébe tartozását megállapítva, az így meghatározott, kereset szerinti feltételek tisztességtelenségét és ennek okán érvénytelenségét állapította meg. Ebből következően a helybenhagyás ellenére a szerződéses kikötések szövege az elsőfokú ítéletben foglaltaktól szükségképpen eltér. A felperesi fellebbezés annyiban volt alaptalan, hogy a kereset szerinti kikötések egy része nem tartozik a Törvény hatálya alá.

Az ítéltábla az alábbiak miatt az ítélete mellékletében határozta meg az egyes kereseti kérelmek szerinti tisztességtelennek és érvénytelennek minősülő szerződéses kikötések szövegét.

Az Elszámolási törvény 36. § (3) és (4) bekezdéseiből, valamint a 32/A. § (5) bekezdéséből az következik, hogy a felperesnek a tisztességtelenség és emiatti érvénytelenség megállapítását alkalmazási időszakonként, a bármely módon megváltoztatott szerződéses kikötések vonatkozásában önálló kereseti kérelmekben kellett kérnie. Az ítéletnek pedig az ily módon előterjesztett valamennyi kereseti kérelemről kell rendelkeznie [Pp. 213. § (1) bekezdés]. Az elsőfokú bíróság kijavított ítélete szerinti, az egyes kereseti kérelmek tartalmi azonosságra tekintettel eszközölt „összevont elbírálása” – a szövegszerű eltérésekre figyelemmel – tehát nem alkalmazható. A felperes ugyan a kijavító végzéssel kapcsolatos fellebbezési jogáról lemondva elfogadta, hogy az ítélet elleni fellebbezésének a rendelkező rész pontosítását kérő részét az elsőfokú bíróság kijavítás iránti kérelemnek tekintette és ekként bírálta el. Fellebbezési kérelme (petituma) ettől függetlenül a kereseti kérelmeinek mindenben helyt adó ítélet hozatalára, az elsőfokú ítélet ilyen tartalmú megváltoztatására irányult. A Fővárosi Ítéltábla ezért a Pp. 239. §-a folytán alkalmazandó 213. § (1) bekezdésre figyelemmel valamennyi önálló kereseti kérelemről döntve bírálta felül a kijavított elsőfokú ítéletet. Ez pedig azt jelentette, hogy az ítélete melléklete szerinti valamennyi szerződéses kikötés vonatkozásában megállapította a tisztességtelenséget és az emiatti érvénytelenséget. Minthogy a keresetlevél mellékletét képező kivonat a bíróság munkájának megkönnyítésére szolgált, a másodfokú ítélet is erre épült. A könnyebb áttekinthetőség érdekében az elsőfokú bíróság által is alkalmazott jelöléseket (a kereseti kérelmek sorszámát és a termékek jelölését) fenntartotta.

Az elsőfokú ítélet megváltoztatása következtében az alperesek a kereseti kérelmekkel érintett valamennyi szerződéses kikötés tisztességtelenségének megállapítása folytán lényegében pervesztesek lettek, ezért a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelesek megfizetni a felperes ügyvédi munkadíjból álló első- és másodfokú perköltségét, melynek a ténylegesen kifejtett ügyvédi tevékenység munka- és időigényéhez igazodó mérsékelt összegét az ítéltábla a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés a) pontja, (2), (5), (6) bekezdése és 4/A. § (1) bekezdése alapján állapította meg. A felperes illetékmentessége folytán le nem rótt kereseti és fellebbezési illeték viseléséről az 1990. évi XCIII. törvény 74. § (3) bekezdése folytán alkalmazandó 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján rendelkezett.

Budapest, 2015. július 10.

Dr. Czukorné dr. Farsang Judit s.k.
a tanács elnöke

Dr. Magosi Szilvia s.k.
előadó bíró

Dr. Benedek Szabolcs s.k.
bíró

A kiadmány hitelélül: